

PÁNI Z PERNŠTEJNA.

GENEALOGIE A STRUČNÉ DĚJINY RODU
S KORRESPONDENČNÍMI UKÁZKAMI.

NAPSAL

JOSEF SOUKAL.

===== (OTISK Z ČASOPISU MATICE MORAVSKÉ.) =====

V BRNĚ 1913.

TISKEM MORAVSKÉ AKCIOVÉ KNIHTISKÁRNY. — NÁKLADEM VLASTNÍM.

PÁNI Z PERNŠTEJNA.

GENEALOGIE A STRUČNÉ DĚJINY RODU
S KORRESPONDENČNÍMI UKÁZKAMI.

NAPSAL

JOSEF SOUKAL.

(OTISK Z ČASOPISU MATICE MORAVSKÉ.)

V BRNĚ 1913.

TISKEM MORAVSKÉ AKCIOVÉ KNIHTISKÁRNY. — NÁKLADEM VLASTNÍM

Muzeum Brněnska

POBČČKA PODHORÁCKÉ MUZEUM

. ORTA COELI 1001

666 02 PŘEDKLÁŠTEŘI

m.č. 2087 R 1196

Úvod.

Nad jiné moravské rody panské vynikl staroslavný rod pánů z Pernštejna mnohými výtečnými vlastnostmi, zvláště láskou k vlasti, ušlechtilou myslí a dobrotivou pečlivostí o své poddané. Plných 500 let byl v popředí veřejného života a vzbuzoval podiv vrstevníkův a budí také podiv náš; neboť se rádi ponořujeme do slavné minulosti svého národa.

Čtenář této stati uvidí v dějinách jediného tohoto rodu všecky význačné doby naší vlasti jako v miniatuře: z doby jen málo známé jsou počátky jeho, za dob nám známějších rozvinuje se rod a jeví v nich čilou účast, v pohnutých pak dobách stojí členové jeho na předních místech a účastní se činně všeho hnutí veřejného. Nenáhly úpadek národa jeví se také v klesání rodu Pernštejnského, předního z panských repraesentantů našich vlastí. Když stál národ Český na pokraji záhuby za pohrom války třicetileté, vymřel ušlechtilý tento rod, jakoby sama Prozřetelnost nás těžce zkoušející nechťela dopustiti, aby i členové jeho pohrdli někdy národem, z něhož vyšli a jehož bývali přední ozdobou.¹⁾

¹⁾ Hlavní prameny: Archiv Český, Ottův Slovník Naučný, Sedláčkovy Hradky a zámky české, Jelínkova Historie Litomyšle a četné jiné spisy historické a články časopisecké.

Genealogie tato, ač není zcela úplna, jest přece hojnější a spolehlivější, než jiné dosavadní, a je všude opatřena doklady.

První členové rodu.

Praotcem pánů z Pernštejna byl Hotart, jenž uvádí se v listině údělného knížete brněnského Václava r. 1174 jako svědek.

Nelze však určit, čím byl a které statky mu náležely.

Od syna jeho Štěpána lze rodokmen jeho bezpečně stopovati až do vymření rodu r. 1631.

Štěpán, syn Hotartův, žil za panování krále Premysla I. Otakara v Čechách a za vlády markraběte Vladislava Jindřicha na Moravě za let 1203—1238 a podpisoval se z Medlova.¹⁾

V listině markraběte Vladislava Jindřicha z roku 1203 podepsán jest Štěpán z Medlova a v listině z roku 1208 jmenován jest výslovně „šlechtný muž Štěpán, syn Hotartův.“ R. 1218 nazývá jej markrabě Vladislav „baronem“, t. j. členem panského rodu, a v listině z roku 1233, týkající se kláštera Doubravnického, nazývá ho biskup olomoucký Robert mužem velmi vznešeným (vir nobilissimus).

Od krále Premysla I. Otakara dostalo se mu zvláštního na ten čas vyznamenání. Na přimluvu markraběte Vladislava Jindřicha, bratra králova, udělil mu král práva, že směl sám vykonávati pravomoc soudcovskou na svých statcích, i nebylo dovoleno zeměpanským úředníkům vykonávati tam jurisdikci. Jen případy, kdy šlo o potrestání zloděje dopadeného při skutku, byly vyhrazeny zeměpanskému soudu.

Štěpán z Medlova byl též purkrabím na zeměpanském hradě Děvině u Mikulova, který byl tehda důležitým místem na obranu zemskou proti Rakousům.

¹⁾ Medlov, městečko v okrese Židlochovském. Jiný Medlov byl tehda jihovýchodně osady Vršavy (nyní Fryšavy) severně Nového Města.

Roku 1208 vyměnil s olomouckým biskupem Robertem některé pozemky blízko vsi Doubravníka. Tam založil kolem roku 1211 panenský klášter u „sv. kříže“.

Roku 1220 daroval tomuto klášteru kostelní podací v Bystřici (nad Pernštejnem).

Markrabě Vladislav potvrdil listinou z roku 1220 všechny dary klášteru tomu zakladatelem učiněné a všechny statky jemu darované a jiná nadání.

Bratři Štěpána z Medlova byli Albert a Jimram.

O Albertovi nedopátrali jsme se zpráv vůbec.

Jimram nazýval se také z Medlova a roku 1220 pečetil již erbem zubří hlavy.

Náležel mu hrad Kámen čili Zubštejn, jehož zříceniny jsou u vesnice Pivonic v okrese Bystrickém. Roku 1238 daroval klášteru Tišnovskému desátek ze stříbrných dolů, které by se snad vyskytly na dědičném jeho zboží u hradu Kamene.

Z dětí Jimramových známe jen dceru Jeruši, jeptišku v klášteře Doubravnickém, která roku 1235 darovala klášteru tomu své příjmy ve vsi Mikulášovicích (nyní Nyklovicích u Olešnice) a v Rovečíně, mimo pět lánův.

Štěpán z Medlova měl tři syny: Vojtěcha z Kamene, Jimrama (II.) z Medlova a Štěpána (II.) z Pernštejna.

Vojtěch obdržel dědictvím hrad Kámen a psal se dle něho. Oženil se s dcerou Semislava z Morkovic a dostal s ní újezd Semislav v Holasicku. Po předčasné smrti své manželky vstoupil do kláštera a dal se vysvětit na kněze. Od r. 1233 do r. 1256 byl proboštem panenského kláštera Doubravnického.

Mladší bratr jeho Jimram (II.) psal se jak otec jeho z Medlova.

Štěpán (II.) byl štědrým podporovatelem kláštera Doubravnického. Když r. 1241 Tataři za vpádu svého na Moravu zničili klášterní budovu, vystavěl ji znova svým nákladem r. 1243.

Od roku 1285 psal se „z Pernštejna“, což jest první bezpečná zpráva o tomto hradě.

Děti Štěpánovy byly: Jimram, Štěpán, Filip, Bohuslav, Havel, Zdeslav, Klára a Kateřina.

Jimram (III.) byl držitelem hradu Auersperka, jehož zříceniny stojí posud v obecním lese města Bystrice mezi Pivonicemi a Hrdou Vsí, a psal se podle něho.

Rozrod prvnick členů rodu pánů z Pernštejna.

Hotart 1174

Štěpán z Medlova a na Zubštejně	Albert	Jimram z Medlova 1220—1238
Vojtěch z Kamene 1214—1256	Štěpán II. z Pernštejna 1238—1283	Jeruše, jeptiška v Doubravniku 1235
Jimram III. Štěpán III. z Auersperka z Pernštejna 1243—1294 1243—1294	Filip I. Bohuslav z Medlova z Pernštejna 1269—1294 1292—1294	Klára, Kateřina, jeptiška jeptiška v Doubravniku v Doubravniku

Linie
Jakubovská

Linie
Pernštejnská

Linie
Pernštejnská

Linie
Jakubovská

Měl dceru Kedrutu: jméno prvního manžela se nám nedochovalo. Po druhé byla provdána za Dětricha z Wolfgersdorfa. Darovala r. 1335 veskery své příjmy z obce Německého klásteru Doubravnickému.

Štěpán (III.) jest praotcem Jakubovské linie tohoto slavného rodu.

Filip jest zase praotcem linie Pernštejské, která přetrvala linii Jakubovskou a dědila po ní. Byl nejvyšším komorníkem moravským.

Bohuslav z Pernštejna byl komorníkem cúdy břeclavské.

Klára a Kateřina byly jeptiškami v klášteře Doubravnickém. R. 1359 byla tam Klára abatysi a darovala klásteru své dědictví v Borovci a v Pohledci.

Roku 1393 darovali bratři Filip, Bohuslav a Jimram z Pernštejna svůj desátek z vína v Medlově klásteru Žďárskému se všemi svými právy horními.

Linie Jakubovská.

Štěpán III. žil za let 1243—1294 a byl držitelem hradu Pernštejna, ale od r. 1285 uvádí se také bratr jeho Havel jakožto spoludržitel hradu toho.

Štěpán měl syna Štěpána IV. a dceru Zdeslavu.

Štěpán IV. zdědil po otci panství Pernštejské. Za manželku měl Kláru, která po smrti jeho se vdala za Vznatu z Tasova, jemuž r. 1349 zapsala 5 hřiven svého platu ročního z Rovečina a z Věstina, a 7 hřiven svého platu ročního z Hlubokého a z Chlumu, jemu i vlastní dceti své Anně.

Potomci Štěpána IV. byli Jan, Robiš, Filip a Anna.

Jan byl mnichem v klášteře Žďárském.

Robiš (Robert) byl držitelem hradu Pernštejna kolem roku 1326.

Filip (II.) držel hrad Pišolec, jehož zříceniny stojí nad řekou Svratkou jižně vesnice Víra, a postoupil tohoto hradu r. 1350 Ješkovi z Kravař a Ješkovi z Kounic se vším příslušenstvím k němu, s lesy, lukami i pastvinami.

Svci třetinu hradu Pernštejna prodal strýci svému Jimramov dědičně.

Potomci Filipovi byli Jimram IV., Filip III. a Žibřid.

Jimram IV. psal se za let 1348—1358 z Kamene a z Jakubova.

Roku 1348 prodal se svými syny Filipem, Vojtěchem, Atlušem a Unšem hrad svůj Kámen (Zubštejn) Ješkovi a Benešovi z Boskovic. Náležel k němu dvůr ve Štěpánově, mlýn v Olešničce, pozemky v Bystřici, Domanině, ve Švarci, Rovečíně, Polomi, Pičulíně a Zubří, dvůr zvaný Čtyři studně, pozemky v Rokytně, Medlově, Milečavě, Leseňovicích se vším příslušenstvím, právem držení, svobodami, tak jak to držel sám Jimram, s lukami, pastvinami, rybníctvím, rolemi vzdělanými i nevzdělanými, lesy, křovinami, vodami, mlýny, dvory, horami, dolinami, vůbec se vším, co k tomu přísluší, jakkoli by se mohlo jmenovati, jak ve svých hranicích na délku a šířku jest odděleno a omezeno, i se dvorem v Blažkově Lhotě.

Ale již roku 1349 vrátil zase Blud z Kralic Jimramovi z Jakubova hrad Kámen se dvorem a se dvorem v Rožné a s jinými dvory a se vším příslušenstvím k nim.

Roku 1350 koupili dvůr Skalský se vším příslušenstvím bratři Jimram, Filip a Žibřid z Jakubova.

Roku 1351 prodal Atluš z Kamene, syn Jimramův, svůj nárok na hrad Kámen a příslušenství k němu, t. j. na lesy, vody, poplatky, pastviny, bratrům Filipovi a Jimramovi, bratrům z Jakubova, t. j. svému otci a strýci.

Roku 1353 prodal Jimram z Jakubova nejjasnějšímu knížeti a pánu, panu markraběti moravskému Janu Jindřichovi, svůj hrad Zubštejn s jednotlivými dvory, ať se jmenují jakkoli, s rolemi vzdělanými a nevzdělanými, pastvinami, lukami, lesy, křovinami, háji, horami, dolinami, vodami, rybníctvím, břehy atd., a to tak, že si Jimram na těchto statech nic nevyhrazuje, s tou podmínkou, že kdyby jmenovaný pan markrabě utrpěl škody pro překážky, má si ji nahraditi beze všeho odporu na statech pana Jimrama.

Toho roku daroval klášteru Doubravnickému 7 hřiven úroku z Medlova.

Roku 1353 přijal také Jimram Ješka z Kounic na spolek na všecko své zboží pernštejnské, a po smrti Ješkově připadl mu hrad Pišolec, který r. 1358 vyměnil i s příslušenstvím jeho až po řeku Bystřičku s markrabětem Janem Jindřichem za zboží v Dunajovicích.

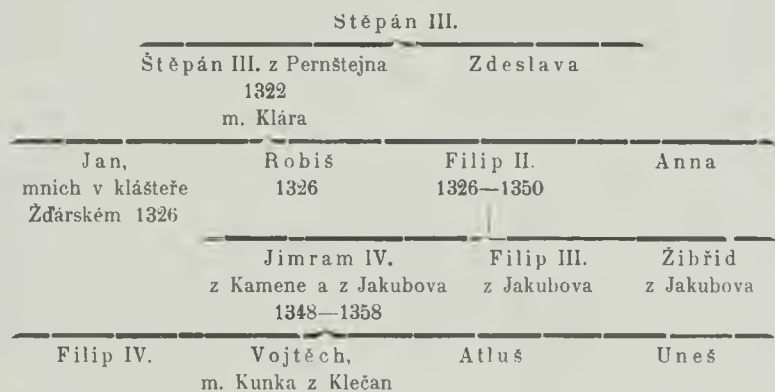
Synové Jimrama IV. byli již jmenováni: Filip, Vojtěch, Atluš a Uneš.

Vojtěch III. přijal r. 1364 svoji choť Kunku (Kunhutu) dceru Arkleba z Klečan, na spolek na veškero své jmění, vyjímaje hrad Pernštejn a ves Vir.

Roku 1374 zapsal otec Arkleb paní Kunce 3 hřivny ročního platu na vsi Bolešíně.

Linie Jakubovská vymřela s počátku XV. století.

Rozrod linie Jakubovské.

Linie Pernštejnská.

Filip z Medlova jmenuje se mezi lety 1269—1294; byl nejvyšším komorníkem moravským.

Synové jeho byli Vojtěch, Jindřich, Vaněk a Jimram.

Jimram (V.), syn Filipův, držel kolem r. 1350 část panství Jimramovského a sousedící s ním hrad Skály s vesnicí téhož jména (nyni Javorek) a r. 1365 prodal šest domů v této vsi s příslušenstvím Arklebovi z Kunštátu a Stařechovic.

R. 1365 sestoupili se na spolek bratři Jindřich, Vaněk a Jimram z Pernštejna na veškero své jmění při hradě Pernštejně a při všech městech a vesnicích k němu přináležejících.

Đeti Jimrama V. byly: Štěpán V., Bohuslav II., Heralt, Vilém, Smil a dcera neznámého jména.

Vilém přežil své bratry a stal se zakladatelem veliké moci a slávy svého rodu. Žil mezi lety 1378—1422.

Za let 1397 a 1398 jmenoval ho markrabě Jošt „starostou země Moravské“.

Za let 1408 a 1409 byl nejvyšším komorníkem cúdy brněnské.

Od r. 1408 do r. 1414 byl ve spolku se straníky markraběte Prokopa, Janem Sokolem z Lamberka a Hynkem Jevišovským z Kunštátu, protivníky nazývaným potupně „suchým čertem“.

R. 1415 stál s moravskou a českou šlechtou na straně Husově proti koncilu kostnickému a proti králi Zikmundovi. Později odřekl se hnuti husitského.

R. 1417 byl nejvyšším komorníkem cúdy olomoucké a r. 1421 po smrti Jindřicha z Kravař a na Plumlově (padlém v bitvě pod Vyšehradem 1. list. 1420) zemským hejtmánem markrabství Moravského.

R. 1390 zapsal své choti Anežce 1000 kop grošů věna na tvrzi Dalečíně a na vesnicích Pisečném, Dětochově, Strachojově, Ubušině, Ubušinku, Nedvězičku, Hlubokém, Korouhvíci, Rovečíně, Chlumě, Nyklovicích a Věstínku.

R. 1392 zapsal své sestře a choti Jana Dúbravky z Jakubova věno na vesnicích Německém, Věžně, Krásné, Spělkově, Daňkovicích a Pavlovicích.

R. 1398 dal svým synovcům Atlušovi a Janovi zboží Jakubovské za jejich nároky na hrad Pernštejn.

R. 1406 zapsal své druhé choti Anně ze Šternberka věno na Prosetině, Rovečíně, Věstině a Věstínku.

Žofka z Kunštátu poručila mu Bolešín a Brťovi, on však tím poručenstvím vytiskl Žofku z jejího držení; proto pohnala ho Žofka r. 1417 na zemský soud. Úředníci po panském příkaze jeli do Brťovi a do Bolešína na uptání, byl-li jest v pokojném držení těch vsí pan Vilém, jakož mu paní Žofka poručila, čili jemu kdo v to moci sáhl, a uptali se na rychtáři, na konšelích i na obci, že jest to vždy držel v pokoji, jakž mu paní Žofka postoupila a ještě dodnes drží.

Vilém z Perštejna zemřel r. 1422.

Zůstali po něm synové Bavor, Štěpán, Jan a dcera Kateřina.

Bavor a Jan byli horliví husité. Bavor proslul za válek husitských neobyčejnou statečností, zejména vyznamenal se ve

vítězné bitvě při Ústí nad Labem dne 16. července r. 1426
a v bitvě u Tachova r. 1427.

Souvěká píseň pje o něm:

Pan Hynek jménem z Valdštejna
vedl sobě jak hrdina;
též také Bavor z Pernštejna,
a s nimi Hynek Krušina,
Viktorin z Kunštátu, pan Boček,
věz, žeť byl každý pravý rek.

Za té doby žil na Kuřimi u Brna Jan Žibřid z Pernštejna, o němž na tu dobu nevíme, či byl syn.

Tento koupil se svým strýcem Janem z Pernštejna v úterý před Božím Tělem r. 1436 od Mikuláše Šorce z Valu právo jeho na Újezdě, jež měl po neb. Kateřině z Újezda, i díl, kterýž měl po smrti Zikmunda z Raumpruka, za 320 kop.

R. 1447 přijal svého strýce Jana z Pernštejna na spolek na svůj díl Kuřimě a pojistil na něm své choti Hedvice z Kvittendorfa 200 kop grošů věnných.

Jan z Pernštejna zvýšil opět lesk a slávu svého rodu. Dosáhl i práva raziti peníze.

Stál horlivě při vlastenecké straně pánů Jiřího z Poděbrad a Hynce Ptáčka z Pirkštejna a požíval obliby a uznání u králů Ladislava i Jiřího.

Za let 1438, 1454 a 1455 vypraven byl s poselstvím ke králi polskému.

Roku 1440 zvolen byl za rozsudiho v tehdejších rozepřích mezi pány českými a moravskými.

Roku 1458 poslal jej král Jiří s Bohuslavem ze Švamberka v čele válečné výpravy do Rakous.

R. 1466 stal se nejvyšším komorníkem cúdy brněnské.

R. 1473 zvolen byl na sněme v Benešově za jednoho ze čtyř správců země Moravské, kteří měli za úkol zjednatí pořádek a pokoj v zemi.

Statky po otci zděděné rozmnožil značně.

Roku 1430 přejal zástavou zeměpanské zboží Bystřické (v sousedství Pernštejna), ale již roku 1432 bylo mu vzato markrabětem Albrechtem Rakouským, zetěm krále Zikmunda, a darováno Janovi z Lomnice.

Roku 1437 vyplatil své sestře Kateřině, vdané za Janka z Býšovce, 40 kop grošů věnných a své choti Barboře z Valdštejna pojistil věno její na vesnicích Daňkovicích, Krásné, Spělkově, Pavlovicích, Věstině a Věstinku.

R. 1445 obdržel od krále Ladislava Pohrobka hrad Víckov nedaleko Pernštejna. Náležel mu již hrad Mitrov rovněž v sousedství.

Po smrti své první choti Barbory oženil se Jan z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice a obdržel r. 1446 od svého tchána Jana Mezirického z Lomnice pusté hrady Pišolec a Zubštejn, kdysi majetek svého rodu.

R. 1447 pojistil mu tchán jeho 300 kop grošů na Hodově, Hrbově a jiných vseh svého panství Velkomezírického.

Téhož roku 1447 pojistil Jan z Pernštejna své choti Bohunce z Lomnice 500 kop grošů věnných na Prosetině, Rovečíně, Tresném, Kčenově a Hanebnici mimo dvůr, který Budišův syn drží v Prosetině, a dva lány, které vdova někdy Jilvinova má zástavou.

R. 1450 koupil od krále Ladislava panství Bystřické, posud jen zastavené, pak hrad Skály s panstvím (na hranicích českých) a v léno hrad Křižanov (té doby pustý) i s panstvím.

Roku 1456 v úterý po Nanebevzetí Marie Panny postoupil Janovi z Pernštejna kněz Jan z Bystřice, syn neb. Vaňka, purkrabího na Pernštejně, hlavní zápis na panství Jimramovské, kterýž list měl od Jana z Cimburka a z Tovačova, a r. 1462 dne 13. září prodali mu Jan z Cimburka a z Tovačova a manželka jeho Žofka z Kunštátu dědictví své (zvláště její): Jimramov městečko s podacím kostelním, hradištěm, pak vsi Javorek, Ubušín, Sulkovec, Unčín, Pavlovice, Pičulín ř. Lhota za 1950 zl. uherských.

Roku 1458 propustil mu král Jiří hrady Zubštejn a Křižanov z léna v držení dědičné.

Za něho vyhořel r. 1457 rodinný hrad Pernštejn. Stavbu jeho dokončili synové pana Jana Vilém a Vratislav za let 1460—1475.

R. 1463 dne 3. března zapsal král Jiří 60 hřiven platu (jež příslušely do komory královské z kláštera Tišnovského a které bral tehda Ondřej ze Studnic, po smrti Ondřejově) Janovi z Pernštejna a synům jeho Zikmundovi, Vilémovi a Janovi do konce životního za služby jejich.

R. 1467 dne 24. června upsal král Jiří Janovi z Pernštejna, jenž měl již opravu na kláštere Tišnovském, „chtíce, aby synové jeho nám zachováni požili, a jakož on nám byl věren a služeben, též i oni aby mohli a měli nám toho zasluhovati“, dal opravu tuto spolu synům jeho Zikmundovi, Vilémovi, Janovi a Vratislavovi.

R. 1469 dne 19. června zapsal král Jiří Janovi z Pernštejna za stálou jeho věrnost a pomoc v těch časech polovici užitkův na zboží kláštera Tišnovského, však jen do své vůle a do rozkázání dalšího.

R. 1470 dne 25. listopadu zapsal král Jiří Janovi z Pernštejna, nejvyššímu komorníkovi cúdy brněnské (že se ho věrně přidržel a pomáhal jemu proti zprotivělým i nepřátelům), prvou polovici všech požitkův a důchodův zboží kláštera Tišnovského, druhou polovici jejich přenecháváje abatysi a konventu: výplata měla býti 3000 zl. uherských.

Jan z Pernštejna zemřel r. 1475 a zůstavil po sobě syny Zikmunda, Viléma, Jana, Vratislava a Jimrama.

Spor Jana z Pernštejna s německým králem Bedřichem III.

Jan z Pernštejna sloužil za roční plat Albrechtovi Rakouskému, zeti císaře Zikmunda, pokud Albrecht byl markrabětem moravským, ale zaplacení se nedočkal do smrti Albrechtovy r. 1439.

Pohněvalo to mocného pána moravského, že vypověděl přátelství římskoněmeckému králi Bedřichovi IV. (jako císař slul Fridrich III.) v Rakousích, ale na přimluvu Křištofora z Lichtenštejna zajel za králem tím do Nového Města za Vidni a ujednal s ním příměří.

Za tohoto příměří zajeli poddani Jana z Pernštejna do Vidně nakoupit zboží, domnivajice se, že jsou bezpečni na životech a na jmění. Byl mezi nimi také rychtář z Bystřice nad Pernštejnem.

Ale když tito moravští kupci vyjeli z Vidně s nákladem nákupním, vypravili se za nimi vídeňští lotři, zejména jakýsi Fekyš, a pobrali lidem bystřickým všecko zboží i s vozy a koni. Větší část svého lupu zavezli na hrad Stunaprun a ostatek rozdělili mezi sebe

Rychtář bystřický obrátil se na svého pána, Jana z Pernštejna, s prosbou, aby mu vymohl zboží zpět. Pán spoléhaje na

príměří, které měl s králem Bedřichem, jal se vyjednávat i s královskou radou i s městem Vidní o náhradu. Poslal tam trikrátě posly, ale nedostal nikdy ani odpovědi.

Také Filípek, poddaný pana Jana z Pernštejna, měl značný požadavek za králem Bedřichem a nemohl se dočkati zaplacení, proto pán jeho přijal věc jeho také za svou.

Jan z Pernštejna obrátil se tedy k samému králi, ale ani tu neměl úspěchu. Pohněván takovouto nevážností k osobě své, vypověděl králi príměří zvláštním listem, ale nepočal ještě nepřátelství proti němu. Roku 1442 zajel opět do Vidně a vyjednával s rady krále Bedřicha, zejména s biskupem pasovským, s biskupem frisinským, s hrabětem Maidenburským, s pánem z Lichtenštejna, s p. Jířikem Puchoměrem, s p. Ebersdorfem a s jinými pány a zemany, „žádaje a prose, aby se ráčili k tomu přičiniti, aby se jemu a jeho chudým lidem spravedlivé stalo“ (t. j. co pobrali chudým jeho lidem a co král Albrecht mu zadržel z ročního platu), a předložil ke všemu náležité doklady. Páni radové omlouvali se mu jen, že král není v zemi, a přijede-li, že se přičiní, aby se p. Pernštejnovi dostalo spravedlnosti. Nepřijede-li, že učiní mu sami zadost, a radili mu, aby poslal někoho do Vidně o Středopostí. Pán z Pernštejna spokojil se tím a odejel. Určeného času poslal do Vidně Jeronyma, písaře páně Joštova, ale písař nepřinesl zase ani odpovědi. Proto obrátil se p. Pernštejn na p. Kristofora z Lichtenštejna s prosbou o zprostředkování, podotýkaje výslovně, že by nerad škodil i králi i Rakouské zemi jeho. Pan Kristofor byl k tomu ochoten, vyzval Jana z Pernštejna, aby vyslal někoho spolehlivého do Vidně, že se o to přičiní sám, aby se tato věc urovnala konečně. Pán tedy vypravil Jeronyma po druhé do sídelního města země Rakouské, ale když Jeronym zase ničeho nepořídil ve Vidni, zajel až do Nového Města za Vidni, ale vrátil se i odtud bez porizení.

Pan Jan z Pernštejna vysvětlil tutu mrzutou záležitost opět p. Kristoforovi z Lichtenštejna i pánům moravským a prosil pánů Kristofora a Ebzara, aby se přičinili o nápravu; neboť již sám utratil a vynaložil na posly tolik, kolik měl za králem Albrechtem a nyní za Bedřichem. Poshověl ještě čas, a potom vpadl se svým lidem válečně do Rakous, dobyl tam hradu Losterfa a zajal pána jeho Šenka.

A tu bylo věru zle! Král Bedřich vyzval hned české pány ve Vídni „na roku“ přítomné, aby dopsali stavům moravským o záhubách a škodách, které z Moravy se ději do země Rakouské zvláště panem Janem z Pernštejna.

Páni čeští napsali dne 10. října 1443 list a poslali jej na Moravu:

Důstojnému knězi biskupovi, urozeným a opatrným pánům, rytířům, panošim i městům markrabství Moravského, přátelům našim milým.

Službu svou vzkazujeme důstojnému knězi, urozeným, statečným, slovutným a opatrným, knězi biskupovi, pánům, rytířům, panošim a městům markrabství Moravského, přátelům našim milým, a věděti vám dáváme, kterak KMt král Římský nás skrze svou radu obeslal, touže nám na pána Pernštejnského i také na jiné, že pán Pernštejnský panu Šenkovi z Lostorfu brad jeho zlezl, jej jal a velikou škodu jemu učinil bez viny, a žeby JMt jemu rád byl učinil, což by jemu z práva byl měl učiniti; i také že jini z toho markrabství do Rakouské země rozličné škody činí. I kázal JMt nás prositi, abychom vás o to obeslali. I prosímeť vás, milí páni, abyste se ráčili přičiniti, aby pán Pernštejnský sem přijel; a na toť KMt jemu kleit posílá bezpečný přijeti i odjeti, aby to ohledáno bylo. A jestliže by jemu se co mělo státi vedle spravedlnosti, že se KMt rád k tomu chce přičiniti, aby se to stalo. A také abyste se ráčili dále přičiniti o jiné záhuby, kteréžby se dály z toho markrabství, aby také v dobré uvedeny a staveny mohly býti; neb JMt též míni učiniti v zemi Rakouské, tak jakož to poselství JMti nás zpravilo. A pánu Pernštejnskému o též také pišeme. Dat. Vieniae fer V. ante festum Galli anno)(XLII.

Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Aleš ze Šternberka, Václav z Michalovic, Jan ze Šelnberka, Hašek z Valdštejna, Henrich z Plavna, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Hanuš z Kolovrat, Jan z Risenberka a z Rábi, Jan Zajímač z Kunštátu, Jindřich ze Stráže, Burian z Gutštejna, Jindřich Kolovrat z Libštejna, Dépolt s Dolan, purkmistři a konšelé Starého i Nového měst Pražských, a jini páni, rytíři, panoše i města království Českého, nyní u Vídni na roce vyslaní.

Jan z Pernštejna odpověděl českým pánům listem, k němuž přiložil ceduli, v níž vypsál dopodrobna, jak s nim jednali ve

Vidni. Zamítl pozvání do Vidně, že se tam najezdil již dosti a naposílal také dosti, a pánům to pěkně doložil přílohami.

Dopis jeho zní:

Na Pernštejně 17. října 1443.

Urozeným pánům, p. Oldřichovi z Rosenberka, panu Meinhartovi z Hradce, p. Alšovi ze Šternberka, p. Václavovi z Michalovic, p. Janovi ze Šelnberka, p. Haškovi z Valdštejna, p. Jindřichovi z Plavna, p. Zbyňkovi Zajícovi z Hasenburka, p. Hanušovi z Kolovrat, p. z Řisemberka, p. Janovi Zajimnačovi z Kunštátu, p. Jindřichovi ze Stráže, p. Jindřichovi z Kolovrat p. Burianovi z Gutštejna, p. Děpoltu z Dolan, a mnohé poctivosti purkmistrům i radám Starého i Nového měst Pražských, i jiným pánům, rytířům, panošem i městům království Českého, nyní do Vidně na rok vyslaným, pánům a přátelům milým.

Službu svou napřed vzkazuji VM^{ti}, urozeni páni a přátelé mili! A jakožť mi VM^t píše, kterakť jest KM^t skrze radu svou vás obeslal, a touže na mě, kterakbych p. Šenkovi jeho hrad zlezl a jej jal bez viny, a žeby mi JM^t rád byl chtěl učiniti z práva, cožby mi měl učiniti: bůh to ví, i JM^t i rada jeho ví, žeť jsem chtěl rád spravedlivé přijíti, a o toť jsem JM^t i radu jeho i měšťany Videnéské mnohokrát obslal, jakožto pánův a přátel svých, abyste se ráčili přičiniti a přimluvíti, atby mi JM^t ráčil spravedlivé učiniti. Pakližby mi JM^t spravedlivé neučinil, cožť jsem učinil, a pán bůh mi bude toho přiti, škodu JM^t aneb jeho poddaným, takovouž i větší učinimť, a tak dlouho, dokudž mi se od JM^{ti} konec nestane. i služebniku mému Filipkovi o ty věci, o kteréžť jsem s JM^{ti} válku počal. A jakož mi VM^t píše, atbych přijel do Vidně: prosimť VM^{ti}, abyste mi za zlé neráčili míti; neboť bych já k vaší žádosti dále jel nežli do Vidně, než zdáť mi se, žeť jsem o to dosti posílal i sám osobně jezdil, o tu rovnou věc, jakožto VM^t výpisy lépe srozumí. Nežť již věc trvá dvě léta; a kteréžť jsem škody skrze to bral aneb ještě bráti budu, nerad bych to opustil. A to VM^{ti} rač památno býti.

Dat. Pernstein fer V. post festum b. Galli confessoris anno)C XLIII°.

Jan z Pernštejna.

Rozšafný pán tenhle Jan z Pernštejna! Poshovoval, čekal, vyjednával trpělivě, ale páni ve Vidni byli hlui. Když však sáhl k sebeobraně, už bylo zle, křivdil hrozně králi Bedřichovi III., který ho zval hned do Vidně. dával mu bezpečný list průvodni na přijetí i odjeti do sídelního města a slibuje mu, že „co se mělo státi podle spravedlnosti, že se přičini, aby se tak stalo“.

Ze synů Jana z Pernštejna vynikl nade všechny členy tohoto rodu slavný p. Vilém z Pernštejna. O ostatních synech jest celkem jen málo zpráv.

Zikmund z Pernštejna zajat byl r. 1467 měšťany brněnskými za obléhání hradu Špilberka spolu s Janem z Chlumu a z Košumberka.

R. 1470 zajal ho Jan ze Šternberka se 6 jezdci u Jihlavy.

Vratislav z Pernštejna byl prvním společným komorníkem cúdy brněnské i olomoucké, a r. 1494 byl zemským hejtmanem na Moravě.

Za manželku měl Lidmilu z Kunštátu, s níž obdržel panství Plumlovské s Prostějovem.

Starší bratr jeho Vilém odstoupil mu roku 1490 hrad Pernštejn. Zemřel bezdětek r. 1496.

O Janovi z Pernštejna (II.) nemáme zpráv vůbec.

Vilém z Pernštejna (II.), nejslavnější muž z celého rodu, narodil se asi r. 1435 na Velikém Meziríči.

Za mládí dne 31. července 1459 vyznamenal se v turnaji v Brně před králem Jiřím a císařem Bedřichem III.

R. 1472 s otcem svým Janem z Pernštejna podepsali se jakožto rukojmí na 100.000 zl. uherských za knížete Viktorina, syna krále Jiřího.

Téhož roku odstoupil kníže Viktorin uherskému králi Matyášovi Korvínovi své statky v Čechách, zejména město a panství Kolín nad Labem a hrad Rataje a zavázal se mu službami napotom jako králi a pánu svému. Za příkladem jeho přidal se ku králi Matyášovi mladý pan Vilém z Pernštejna a na Meziríči. Otec jeho Jan setrval i potom věrně při českém králi Vladislavovi II. Starší bratr jeho Zikmund vězel již druhý rok v zajetí u Zdeňka ze Šternberka, i nebylo možno dostati ho na svobodu Prostřednictvím Albrechta Kostky z Postupic a Jana Filipce z Prostějova učinil tedy Vilém z Pernštejna dne 14. listopadu 1472 smlouvu s králem Matyášem v Soproni v Uhrách, a zaručil se mu službou i s bratrem svým, bude-li působením jeho bratr Zikmund vybaven ze zajetí bez výkupného nejdéle do Hromnic nejprve příštích. Což se také stalo.

R. 1474 podnikl král Matyáš válečnou výpravu do Slezska, kde v bitvě u Zranovic byl Poláky poražen a část vojska jeho byla zajata. Mezi zajatými byl pan Vilém nejvzácnější osobou.

Za let 1475 – 1484 byl pan Vilém komorníkem zemského soudu moravského. R. 1485 vzdal se úřadu toho na prospěch svého bratra Vratislava.

R. 1487 stal se nejvyšším hofmistrem království Českého a zároveň předsedou královské rady a zejména komorního soudu, a konal úřad tento až do r. 1514, kdy se ho vzdal pro vysoký svůj věk. V úřadě počínal si se vzácnou správností, pročež take proti správě jeho ani za tehdejší doby stranických vášní nikdy nebyly činěny námitky.

R. 1488 vypověděl král uherský a zároveň markrabě moravský Matyáš z Moravy všecky vyznavače Jednoty bratrské, a několik set se jich vystěhovalo až do dalekých Multan, kde je kníže Štěpán přijal rád. Pánové Ctibor Tovačovský z Cimburka a Vilém z Pernštejna obávali se, aby valným odchodem lidu nejpořádnějšího netrpěla vlast jejich, proto uprosili Matyáše, aby změnil svůj rozkaz.

R. 1490 po smrti Matyášově přičinili se pan Vilém a Štěpán Zápolský o to, aby český král Vladislav II. zvolen byl za krále v Uhrách, v Charvátsku a Slavonsku, což se také stalo.

Téhož r. 1490 dne 27. září dal král Vladislav II. úřad nejvyššího hofmistra království Českého panu Vilémovi doživotně, tak že od sv. Václava po třech letech mělo se mu platiti 1000 kop grošů českých, z nichž měl pán menšímu hofmistovi dvora králova dávat ročně 150 kop.

R. 1497 dne 8. května ustanovil král Vladislav, aby panu Vilémovi plat za úřad nejvyššího hofmistra vybírán byl z mince královské na Horách Kutných.

R. 1494 přimlouval se pan Vilém s biskupem olomouckým Janem Filipcem u krále Vladislava za to, aby knížata minsterberští (synové po králi Jirím) obdrželi směnou za Poděbrady knížetství Olešnické ve Slezsku za věčné dědictví, čehož také dosáhli. Za to mu byl kníže Jindřich Minsterberský vděčen a psal mu dne 14. května 1495:

Co se mého konce s králem JMti, pánem mým milostivým, dotýče: co jste mi v té věci dobrého učiniti ráčili a v tom přispěti, znám a velmi dobře znám, že po Pánu Bohu žádný jiný člověk mně a mým synům neprospěl více než vy. Neb jste vy toho počátek, lnuvše tím nejprve a jiné pány uvedše v to, že se v to vedle vás vložití ráčili: a byvše toho počátek, ráčili jste býti prostředek i konec. Já i se syny svými jsme toho od vás dobrodiní přilís vděční, a já děkuje vám, což nejvýše mohu, zasloužím toho bohdá, dokud jsem živ.

R. 1497 jedal král Vladislav z Kutné Hory do Uher dal se uprositi panem Vilémem a prodal na zámku jeho v Pardubicích

v sobotu dne 22. července, kde v neděli potom pasoval na rytíře syny Vilémovy, Jana a Vojtěcha.

R. 1501 byl pan Vilém členem komise, vyslané na prohlednutí a zregistrování všech zápisův a privilegiů zemských uložených na Karlštejně.

R. 1506 nabízel mu císař Maximilian úřad nejvyššího hejtmana v Rakousích, jehož však neprijal.

Když r. 1507 vydal nejvyšší kancléř Albrecht z Kolovrat nařízení proti Jednotě bratrské, ujal se ji pan Vilém a podal králi Vladislavovi protest proti tomu.

Také na sněmě o sv. Alžbětě r. 1509 jednalo se o pikharty (jak nazývali protivníci Jednotu bratří českých), a tehdejší kancléř Albrecht z Kolovrat, Jan Svojanovský z Boskovic a někteří jiní páni horlili zvláště, aby proti nim bylo zakročeno přísněji. Jednota neměla na sněmě zjevného zastánce vůbec, pan Vilém a Albrecht Rendl z Oušavy snažili se postranně mírniti zamýšlenou krutost proti ní.

Největších zásluh o vlast zjednal si však pan Vilém smlouvou Svatováclavskou r. 1517, které byl hlavním původcem a která učinila konec dlo holetým rozběhům.

Za manželku měl Johanku z Liblic, než Petra Kdulince z Ostroměře, velmi horlivou chránitelku Jednoty bratrské.

Měl s ní čtyři děti, dva syny, Jana a Vojtěcha, a dvě dcery, Bohunku a Aničku.

Byl také poručníkem dcer po Bohuši Kostkovi z Postupic (zemřelém 29. ledna 1505), Anny a Markety, které obě se provdaly za syny jeho, Anna za Jana, Marketa za Vojtěcha.

Pan Vilém byl nevyrovnatelným hospodářem, tak že jmění jeho vzrůstalo velmi rychle. Kupoval panství za panstvím a zdokonaloval a zveleboval je. Zaváděl na nich rybníkářství, pivovarství i hornictví, a dosáhl v tom znamenitého úspěchu.

Po otci zdědil panství Pernštejnské, Plumlov a Prostějov.

R. 1471 dne 25. září obdržel od krále Vladislava za služby opravu kláštera Oslavanského na Moravě až do své smrti.

R. 1472 dne 15. června potvrdil mu též král zápis krále Jiřího, kterým zastavena jemu na zboží kláštera Tišnovského polovice užitkův ve 3000 zl. uher., a za stálou věrnost jeho i služby připsal mu na sumě výplatní ještě 2 00 zl. uher.

R. 1475 dne 22. dubna koupil od Albrechta Kostky z Postupic, nejvyššího komorníka olomouckého, hrad Helfenštejn s veškerým příslušenstvím, a města Přerov, Lipník a Hranice.

R. 1476 dne 25. května koupil od Ctibora z Cimburka hrad Drahotůš s příslušenstvím za 6500 zl. uher. a spojil jej s panstvím Helfenštejnským. Téhož roku dne 14. června přeal od Pertolta z Lipého město Ivančice se zbořeným hradem Rabštejnem. Téhož roku koupil ještě od Půty z Lichtenburka hrad S á d e k.

R. 1480 dne 23. března zapsal mu v Budíně král Matyáš za služby jeho zámek Cimburk s městečkem Koryčany, Leskovcem. Černíkovcem a příslušenstvím v 1700 kopách gr. č.

R. 1485 dne 26. října koupil od Karla z Batelova tvrz Nosislav s kostelním podacím, ves Zelice a dvůr v Žabčicích za 2000 zl. uherských.

R. 1486 dne 14. června zaměnili bratři Vilém a Vratislav z Pernštejna svůj dvůr v Klečanech s Janem Staničkem za dvůr v Dolním Chlévském (blízko hradu Pernštejna). R. 1486 dne 4. května koupili Vilém i Vratislav ves Vítonice. Téhož roku dne 26. prosince dal král Vladislav opravu kláštera Tišnovského oběma bratrům z Pernštejna.

R. 1488 dne 27. května kvitoval Ctibor Světlovský z Lanštejna Viléma z Pernštejna, svaka svého, ze 300 zl. věnných peněz, kteréž mu zaplatil po nehožce paní Dorotě, bratryni své a manželce jeho (p. Ctibora). Téhož roku dne 25. července zapsali Petr z Žerotína a z Fulneka a rukojmě jeho Jan Kuna z Kunštátu a na Hodoníně, Jan Berka z Dubé a z Lipého a na Šternberce, Hynek z Ludanic a na Rokytníci, Jan z Žerotína a z Fulneka, Mikuláš z Vojslavic a v Luze a Filip z Vického a na Prusenicích paní Machně z Pernštejna, manželce pana Petra z Žerotína, a k jejím věrným rukám pánům Vilémovi a Vratislavovi z Pernštejna 800 zl. uher. dluhu věnného a spravedlivého a slibili vložiti jej do desk zemských v Olomouci.

R. 1490 koupil pan Vilém zboží kláštera Třebíčského a statky Německý Rudolec, Jamné a Meziříčko. Téhož roku koupil od bratří Jana a Petra Mrakšů z Noskova k panství Pernštejnskému nedalekou tvrz Litavu se vsí a dvorem, tvrz Olší, Novou Ves, Jilmov, Drahonín, Jestřabí, Skreje, Lažany.

Újezd, Rikonín, Lubné, pustý hrad Vickov, pustý hrad Košíkov, čímž valně rozšířil své panství Pernštejnské. Téhož léta dne 26. září král Vladislav dav prve opravu kláštera Oslavanského panu Vilémovi, přidal téže opravy také Vratislavovi, bratrovi jeho, a synům jeho, kteréž má neb bude mítí.

R. 1492 dne 14. ledna Ctibor z Cimburka a Tovačova, hejtman markrabství Moravského, prodav B y m o v,¹⁾ statek sirotkův nebožtíka Sukovského, panu Vilémovi za 1200 zl. a obdržev již dříve 400 zl., nyní zase kvitoval to ze 400 zl. Téhož léta dne 11. února v Budíne dal král Vladislav panu Vilémovi dědictvím za hojné a věrné služby město Hlivice ve Slezsku s many a vším příslušenstvím, a přikázal Kazimírovi, knížeti těšínskému, hejtmanovi Horního i Dolního Slezska, aby mu toho zboží postoupil do sv. Václava nejbliže příštího se vším zbožím, kteréž Jan Bělík z Kornic přikoupil k němu a v které knize se uvázal kázáním královým.

R. 1493 dne 17. prosince král Vladislav, potvrdiv dříve zápisy krále Matyáše na opravu kláštera Tišnovského, dané Vilémovi z Pernštejna i bratrovi jeho Vratislavovi a synům Janovi i Vojtěchovi, „poněvadž v těch listech není ten plat zřetelně položen, kterýž lidé k tomu klášteru příslušející místo fůry k zámku našemu Špilberku platili jsou,“ jehož bylo 10 zl., nařídil, aby ti lidé ten plat dávali týmž pánům z Pernštejna, pokud budou mítí opravu téhož kláštera.

R. 1496 v pátek před sv. Stanislavem (t. j. dne 6. května) učinil pan Vilém smlouvu na Krumlově Moravském s panem Jiřikem z Tvorkova, jehož vyslali otec Ondřej a strýc Kristof, o hrad Louku s městečkem Olešnici a s příslušenstvím, kteréž přišly nápadem na nebožtíka Pertolta z Tvorkova po Kateřině z Lomnice, manželce jeho, a po něm na strýce jeho p. Ondřeje a Kristofa svrchupsané: pan Vilém dáti měl za to 10000 hriven grošů českých čísla moravského (na hrivnu 64 gr. počítajíc, a poněvadž již dal 500 hriven věna paní Marketě z Vranova, manželce nebožtíka pana Pertolta, a 50 hř. čeledi, zavázal se p. Jiřikovi platiti ještě 450 hř. po lhůtách. Téhož roku dne 23. října koupil od Prokopa Plachého z Voděrad ves Chlévské u Pernštejna za 280 zl. uh., čímž opět rozšířil své panství rodinné.

¹⁾ Neznámé polohy.

Rukojmi při tom byli Jan Boček z Kunštátu na Polné, Jan z Vranova a na Rudolci, Pucart z Voděrad, Čeněk ze Zvole, Jiřík Řitna z Veselíčka, Václav z Tečic a z Roženky.

R. 1502 dal a postoupil mu Hynek Boček z Kunštátu a na Polné na svém panství Kunštátském a Lysickém všecky hory a doly, v kterých by dobývati chtěl stříbra neb kovů jakýchkoliv.

R. 1503 dne 15. března stal se konečný trh o zámek Tovačov s příslušenstvím, jež paní Johanka z Krajku a na Mladé Boleslavi zdědivši po synu svém Adamovi spolu s manželem svým Janem ze Selnberka a z Kosti, nejvyšším komorníkem království Českého, prodala panu Vilémovi z Pernštejna za 24.000 kop gr. č. Téhož roku 21. prosince prodal mu Jiřík z Tečic a z Roženky dědictví své po otci, půl vsi Roženky s příslušenstvím za 270 kop gr. Druhou polovici Roženky koupil od Václava z Tečic v úterý, den Obětování Panny Marie 1503 za 324 kop míš.

R. 1508 prodal mu Ladislav z Boskovic a na Třebové své dědictví, tvrz i městečko Židlochovice, městečko Blučinu, ves Unkovice, pustou ves Kovalov s příslušenstvím za 15.350 kop gr. č.

R. 1509 dne 13. září daroval král Vladislav panu Vilémovi opravu na kláštere sv. Jakuba na předměstí olomouckém a v pátek po sv. Lucii téhož roku opravu kláštera Tišnovského a Oslavanského dědičně na věčné časy.

R. 1511 dne 26. prosince obnovil a potvrdil též král panu Vilémovi své i předkův svých nadání všeho práva, kteréž měli na klášterích Tišnovském, Oslavanském a Svatojakubském na předhradí olomouckém, tak, aby mu bylo platno, i kdyby se ztratili listy jemu o tom dané, a téhož roku dne 31. prosince dal mu Vladislav zámek Hodonín s městečky, vesnicemi a vším příslušenstvím dědičně a s dobrou vůlí.

R. 1514 dne 13. prosince dal mu král dědictvím městečko Pohorelice, jež posud měl v zápise.

R. 1521 koupil od Ludvíka Zajimače z Kunštátu a na kláštere sv. Prokopa panství Kunštátské za 15.500 kop gr. míš.

V Čechách nabyl pan Vilém těchto statkův.

R. 1490 zastavil mu král Vladislav hrad Hlubokou s velkým panstvím. Jakmile pan Vilém panství toto přijal v zástavu, hleděl jako dobrý hospodář především zvýšiti co možno

výtěžek jeho. K tomu bylo nejprve třeba zjistiti, čím který hospodár na panství pánovi jest povinen, jaké jsou služby jeho, dávky a platy. Aby zjištěné tyto povinnosti, případně i obdarování a výsady poddaných neupadly v zapomenutí, nýbrž aby seznam jejich vždy byl po ruce, proto založena byla hned r. 1490 „Regestra hlavní zboží Hlubockého“, v nichž poddaní zaznamenáni byli dle toho, ku kterému z desíti rychtářství na panství příslušela obec jejich. Při každém usedlém udáno, jakou má poddaný usedlost, jaké jsou platy jeho a povinnosti. Při výčtě pustot obecných napsána summa všech důchodů z každé obce. A byly to četné a rozmanité platy poddaných! Uvádějí se: berně vánoční, platy svatojirský a svatohavelský, plat robotní o sv. Janě, zámazné, plat z krčem, kněžské platy, pojistebné a j.¹⁾

R. 1491 koupil od Jindřicha staršího, knížete minsterberského. hrad Kunětickou Horu se vším příslušenstvím, pojímaje v to zboží někdejších klášterů Sezemského a Opatovského, za 3000 kop. Téhož roku koupil od Zdeslava Jenika z Mečkova panství Pardubské a k němu připojenou tvrz a město Týnec nad Labem.

R. 1495 dne 2. října koupil od knížete Jindřicha st. z Minsterberka hrad Litici za 25.000 zl. čes., a r. 1497 hrad Potštejn, a později přikoupil Žamberk, Castolovice, Týniště, Cerníkovice, Jelení, Choceň, Rychmberk, Skuhrov, Nový Hrad, buď celé nebo z části. Téhož roku koupil od bratří Albrechta a Heřmana z Rychnova panství Rychnov nad Kněžnou za 3875 kop gr. č.

R. 1506 koupil od Jana Kostky z Postupic Brandýs nad Orlicí za 14.000 kop gr. č., a hrad Brandýs dal zboriti.

R. 1516 koupil od Haška ze Zvířetic Nový Bydžov, oboje Hlušice, Janovice a Vinary. Téhož roku koupil ves Sloupno a přivtělil ke Chlumci.

R. 1518 koupil od Matyáše Libáka z Radovesic zboží Smrkovské, tvrz, dvůr a městečko Ohnišťany, Chomutice a jiné vsi.

R. 1519 koupil od Jana st. Otmara z Holohlav dvůr a ves Skřivany a přivtělil ke Chlumci.

¹⁾ Časopis musea království Českého, 1899, str. 544.

Všecka svá panství zveleboval a zvyšoval jejich výnosnost. zavodňoval je a odvodňoval, zaváděl na nich racionální chov dobytka a zřizoval průmyslové závody všude, kde se jen hodilo.

Roku 1507 dne 25. března rozdělil svá panství synům Janovi a Vojtěchovi, vyhradiv si na doživotní užívání Hlubokou, Trebič, Sádek a proboštství Měřinské, městečka Nosislav a Němčice a jiné menší statky. K tomu přibyla ještě panství později přikoupená Nový Bydžov, Kunštát a jiné.

Pan Vilém z Pernštejna zemřel na zámku Pardubském dne 8. dubna r. 1521 a pochován byl v kostele Doubravickém na panství Pernštejnském na Moravě. Náhrobek jeho jest v kostele tom po pravé straně proti vchodu do sakristie.

Zní takto:

LETHA PANIE TISICZEHO PIETISTEHO
 DWATCZATEHO PRWNIHO W PONDIELY
 PO PROWODNIE NEDIELY VMRZEL GEST
 VROZENY PAN PAN WYLEM Z PERN-
 STEYNA A NA HELFENSTEYNIE
 NIEKDY NAYWYSSI HOFMISTR
 KRALOWSTWIE CZESKEHO KTERIZ
 TVTO POCHOWAN GEST.

Tamže pochována jest manželka jeho Johanka z Liblic, která zemřela r. 1515.

Na náhrobku jejím čteme:

Letha Panie MCCCCCXV umrzela Johana z Liblicz manzielka pana pana Wylema z Pernsteina a na Helfensteina který byl naywissim hofmistrem kralowstwie czeskeho. Proste boha za nie.

Synové jejich podělili se tak, že starší Jan obdržel panství moravská, mladší Vojtěch panství česká. Dcery: Bohunka provdána byla za Jindřicha z Lipého, nejvyššího maršálka království Českého, a Anna za Viléma ze Šternberka.

O Bohunce máme tyto zprávy. R. 1496 dne 6. listopadu prosil Jindřich z Lipého a na Krumlově, nejvyšší maršálek království Českého, pana Viléma z Pernštejna, aby mu dal pannu Bohunku, dceru svou, k manželství za čtyři léta, kterouž vzíti si

sliboval pod základem 10.000 zl. uh. Rukojmí jeho v té věci byli: Jan z Lomnice a na Meziříči, hejtman markrabství Moravského, Albrecht ze Šternberka a na Holešově, Hynek z Ludanic a na Rokytnici, Václav z Ludanic a na Veveří, podkomoří markrabství Moravského, Jan starší z Žerotína a z Fulneka, Jakub ze Šárova a na Krumsíně, nejvyšší hofrychtér markrabství Moravského, Jaros z Zástřízl a na Morkovicích, Zikmund Valecký z Mirova a Blud z Kralic.

Patrně byla Bohunka ještě příliš mladá, že uchazeč o její ruku chtěl na ni čekatí čtyři léta.

Ke sňatku došlo skutečně po čtyřech letech, neboť r. 1500 dne 8. září zapsal Jindřich z Lipého Bohunce z Pernštejna, manželce své, věna 10.000 zl. uh. a k rukoum jejím p. Vilémovi z Pernštejna, otcí, Johance z Liblic, matce, a Janovi i Vojtěchovi, bratřím jejím. Rukojmě za něho byli: Ladislav z Boskovic a na Třebové, nejvyšší komorník markrabství Moravského, Albrecht ze Šternberka a na Holešově, Jirík z Vlašimě a na Usově, Prokop Zajímač z Kunštátu a na Jevišovicích, Ladslav z Veitmile a na Znojmě, Jakub ze Šárova a na Krumsíně, nejvyšší hofrychtér markrabství Moravského, Blud z Kralic a Jan Zelený z Říčan a na Krhové.

R. 1514 dne 31. srpna pojistil Jan z Lipého, nejvyšší maršálek království Českého, paní Bohunce z Pernštejna, matce své milé, 1500 kop českých, kteréž ji otec jeho Jindřich dobré paměti byl zapsal na statech svých nad věno její.

R. 1519 dne 28. listopadu zavázala se Bohunka z Pernštejna ku postoupení zase zámku Sádku s příslušenstvím, kteréhož p. Vilém, otec její, k bytu ji byl popřál pod výminkami. S ní spolu slibili to Jan z Lipého, nejvyšší maršálek království Českého, syn její milý, Burian z Valdštejna a na Brtnici, Markvart Valecký z Mirova a na Miroslavi, Adam Polický z Bačkovic a na Polici.

Po druhé provdala se paní Bohunka za Ondřeje Ungnada ze Suneku,¹⁾ který ji r. 1533 zapsal 6500 kop grošů věna na Hradištku (u Chlumce n. Cidl.)

R. 1534 odstoupil Ondřejovi Ungnadovi Jan z Pernštejna panství Hlubokou po bratrovi Vojtěchovi zděděné (bez

¹⁾ Hrad Sunek ve Štýrsku.

Protivina). Za to pojistil Ungnad své choti na panství tom 5000 kop gr.

R. 1540 daroval mu ještě Jan z Pernštejně zboží Protivinské s Milenovici a Račici.

Bohunka z Pernštejna zemřela r. 1548 jako druhá choť Ungnadova. Ondřej Ungnad oženil se pak po třetí s Annou, dcerou Jana Hofmana ze Střechova.

Po panu Vilémovi z Pernštejna zachovala se nám sbírka dopisů různým osobám zaslaných. Některé z nich věrně charakterisují osobu jeho nebo tehdejší poměry veřejné a společenské. Proto uveřejňujeme tu některé z nich.

Panu Arklebovi z Boskovic, nejvyššímu hejtmanu markrabství Moravského, osvědčuje svou lásku k Moravě a žádá ho, aby chránil její svobody.

V Pardubicích 4. ledna 1520.¹⁾

Službu svou vzkazují, urozený pane, pane a příteli můj milý! Zdraví i všeho dobrého věrně bych Vám přál!

Byl jsem vždycky ten, že tomu markrabství (z kteréhož předkové moji od dávných časův posílají jsou, též i já z nich z milosti boží) rád jsem sloužil z dávných let; a kdyby měly rozvažovány býti služby mé té zemi, jistě měly by jinak váženy býti od mnohých. Neb jsem nesloužil ani osobě ani stavu, ale všem stavům a vši obci té země. Pak nechť se rozváží to psaní, kteréž jest mi se stalo do království Českého, kteréž jsem s královstvím Českým jednal s vaší všech vůlí, a jednal jsem, pán bůh zná, věrně i dosti pracně; pak pro dobré-li zemské, čili proč pro jiného, to rozvažte. A protože jest těžké k takovým věcem přistupovati, kdež člověk nezná odplaty, a nercí odplaty, ale ani vděčnosti. Neb jakž jsem živ nehledal jsem žádného užitku svého z té země, než svým nákladem abych ji dobře činil, což bych mohl, a jistě jsem tak činil, a zlé ji bohdá z oumyslu nebudu činiti pro každého. Neb jsem jist od pána boha odplatou za svou upřímnost, nebude-li od žádného jiného.

Pak kdež mi píšete, což se té berně dotýče, jakou jste knězi Karlovi-) dali odpověď: mně se dobře líbí, ale byť byla tužší, pomyslice na zápis nebožtíka krále, kterýmž on syna svého, krále našeho nynějšího, zapisuje, abyste byli to pověděli, poněvadž jste svobodni, že za to prosíte, abyste z svých svobod vyvozování nebyli.

Neb, milý pane hejtmane, hleďte v svém hejtmanství, aby na tu zemi žádná nesvoboda mimo řád a právo nepřišla. Neb při tohoto pána mladosti jest jiný způsob, než-li bychom měli pána rozumného; neb pod tímto pánem každý jedná své věci a pánu tomu nic užitečné.

¹⁾ Viz Palackého Archiv Český, z něhož jsou vyňaty listy připomenuté.

²⁾ Kniže Karel Minsterberský, syn krále Jiřího.

Pak co se té berně dotýče, panu Adamovi jsem já všečen svůj oumysl pověděl, a při tom toho nechávám. A bych měl co jiného psáti, zdání svého, mně se to dobře líbí, jakž jest zřízeno. Než budou-li chtíti dva neb tři pleticháři mezi vámi se tu vytrhnouti, neukazujce nic dobrého té země, než aby mezi lidmi nesvornost působili, — jakož se to pohříchu tyto časy děje u vás i jinde, a není divné, za Mojžiše to bylo, i po Mojžišovi za pána Krista, — než jáť vedle obce všech stavův, co jest dobrého toho markrabství, stojím a stanu rád; a Vám, pane hejtmane, což k ouřadu Vašemu má jíti, co jest dobrého krále, pána našeho, a té země všech stavů mnou bohda nic sjíti nemá, ježtož bych já to mohl znáti, že jest dobré.

Hynkovi Rokytnickému dopsal z té příčiny, aby přestaly nesnáze mezi nimi o hranice statku Tovačovského.

V Prostějově 17. března 1520.

Službu svou vzkazují, urozený pane, pane švagře a příteli můj milý! Zpraven jsem, že nějaké nesnáze jsou díl od vás a díl od syna vašeho na úředníka mého tovačovského, což se gruntů mých dotýče a gruntů vašich.

Úředníka proto má každý, aby jeho grundy a jeho meze opatroval, a v ně se žádnému vtahovati nedal, a by jinak činil, nesloužil by pravě, a nebyl bych mu toho povinen trpěti, ani syn můj na mém místě. Pak jakžkolivěk ty věci jsou, vystává-li komu co na kom, právo jest před rukama každému. Než já bych rád nesnázi prázden byl, i též znám to o synu svém: pak-li nás budete chtíti kdo zbaviti, nevíme o tom co říci, než čehož sobě povinni budeme, bude-li nám toho pán bůh příti, v tom se neopustíme.

Pak já vám této cesty podávám a vám ji oznamuji dosti v čas, že všechny meze, kde které s vámi máme, žádných nevyjímáme, chceme s vámi na ně vyjeti, nebudu-li já, ale syn můj, a při tom dobré lidi miti, my z své strany, a vy také z své strany mějte. A co jest vám potřebí k tomu, buď svědkův neb jiného, již vy je v tom opatřte, a my se také opatříme, pokudž nám toho pán bůh příti ráčí. A při tom nejsou-li které louky změřeny, ty také aby změřeny byly, a všechny meze vsudy aby se obnovily, aby jedni druhým se do jejich statkův nevtahovali, než každý svého uživej, což komu pán bůh popřál, anebo popříti ráčí. Pak již, když by ta věc měla jednána býti, neb vy dejte synu mému dvě neděle napřed věděti, když byste byli hotovi, aneb syn můj vám dvě neděle dá napřed věděti, když hotov bude. Odpověď mi dejte.

Hynkovi Rokytnickému o téže věci druhý dopis.

V Prostějově 19. března 1520.

Službu svou vzkazují, urozený pane, pane švagře a příteli můj milý! Přál bych vám také všeho dobrého. Což se dotýče té nesnáze, nevím o tom více co psáti, neb jsem vám prvé o tom napsal; však jsou při tom lidé byli, jak jest bylo. Než mohli-by syn váš tak mnoho foukat, že by snad lidé toho strpěti nemohli; neb k foukání mnoho sluší.

Co se dotýče toho roku o ty meze: i jestli málo aby se dvě neděle napřed daly věděti, i nechť jsou čtyři; a jestli málo čtyři neděle, nechť jest pět nedělí; a jestli i to málo, nechť jest i šest nedělí: již sami to oznamte, pokudž vám se zdá, jedné aby již o to konec byl. Neb já se toho nikterakž nedopustím, aby mi se kdo měl pod jakýmkoli způsobem do mého vťahovati.

Hynkovi Hostovskému zapověděl přístup na své pozemky, protože honbou na nich jemu činil škody.

V Pardubicích 14. června 1520.

P. Hynku milý! Honíš mi o těchto časech netoliko s chrty, ale i s tenaty, spolu s obojím, vodě k tomu a na to pana Šarovce, a kohož se tobě zdá. V pravdě nerad bych zůmyslna žádného každého protivenství ukazoval: ale když nemůž jinak býti, má vina neni; neb se skrábati nedám, nerci tobě, ale nikomu jinačejšímu, než jsi ty.

A protož napřed tímto listem, a potom skrze tyto osoby, kteréž teď tobě posílám, oznamuji, žeť své grundy (kteréžkolivěk mám do vůle boží) zapovídám, aby mi jich prázdnen byl vším a všelijakým obyčejem, krom cest svobodných, těchž já nezapovídám, než vedle zřízení zemského toho tak nechávám.

A také, jestližeby ty se nechtěl tak tomu zachovati, a coť se přihodilo, ať bych já tomu nerad, mně viny nedávej; neb při takových věcech přihody mnohé bývají. Než jáť vedle zřízení zemského se zachovám k tobě.

Panu Janovi Bornemissovi z Brezenic, hraběti prešpurskému, doporouči svého syna Jana, dvořenina u krále Ludvika.

V Prostějově 4. října 1520.

Službu svou vzkazují, vysoce urozený pane, pane a příteli můj milý! VMti bych přál zdraví i všeho jiného. Zpravil mne Jan, syn můj, že má na VMti dobrého přítele, i mne také že přátelsky připomínáte: z toho já VMti děkuji, a syny své rád k tomu chci vésti, aby Vám vším přátelstvím toho zasluhovali; a já také, starý jsa, rád pro VMti všecko chci učiniti, v čemž byste mne jedné chtěli potřebovati, a já mohu učiniti.

Než za to prosím, budete-li to znáti, že synové moji upřímně a věrně pána svého se drží, a jemu slouží, svého pod tím nehledajíce, než dobrého pána svého: rače při pánu jejich pánem a přítelem jejich býti. Pakli byste jináče poznali, ani se, aneb z nich který, tak nezachovají: ba prosím, nerci abyste se přimlouvati měli, ale přimlouvejte se k tomu, ať jim toho neráči trpěti, jestliže by co činili, ježto by věrní a poddani pánu svému činiti neměli.

Milý pane a příteli! Pána našeho k tomu rač vésti, ať se žádnému řečmi nezpravuje ani trošty; než kdož mluví co, aby toho skutkem dokazoval, což mluví, že jest tak. Neb jistě zle se v Čechách děje, a bojím se toho, že ten, kdož zle činí, že proto přítele při králi JMti najde, tak dobře jako ten,

kdo dobře činí. Králit jest, není na tom dosti, že jest králem, nebudeliť královati mocně, což JMti království jest, JMti jméno míti bude, a jini budou činiti, což budou chtiti.

Na nebožtiku králi měl jsem pána milostivého, a dosti jsem s JMti o to hadrunkův mival, až i do svád: ale prostě, přirozenost JMti nemohla toho na sobě míti. Uchovejž pán bůh všemohoucí tohoto pána toho způsobu! Třeba JMti jiný způsob hned v své mladosti před se vziti k svým poddaným a prostě k nám ke všem.

Také JMti list piši: prosím, že ho ráčíš JMti dodati; a co JMti piši, přips Vám toho posílám.

Otikovi a Janovi Rikovským zapovídá činiti svévolně škody poddaným.

Ve Hranicích 25. října 1520.

Služba má, urozené vládky, pane Otiku a pane Jane, přátelé milí! Otcí Vašemu jsem rád dobře činil, kdež jsem mohl, i Vám bych též rád dobře činil. Ale lidé moji byněvšti zpravili jsou mne, kterak jim škody činite, a po obilích jim jezdíte, a když Vám co o to ději, ještě bítí chcete; jakož Ty, pane Jane, člověka mého jednoho z Byněva chtěl jsí bítí, a svou vůli jsí s ním měl, i psys naň šval, a snad by jej byl i zabil, by mohl Pak já Vás žádám, abyste Vy lidem mým škody nečinili, a nad nimi své vůle neprovozovali; neb nerci Vám, ale by bylo kníže říšské některé, nechtěl bych se tomu divati, aby měl svou vůli s mými lidmi míti. A protož abyste to věděli, já Vám to tímto listem oznamuji, že jsem já úředniku svému i lidem svým to rozkázal, chteli-li byste jim jakou křivdu činiti, aby se bránili. Pak věru, jestliže by oni spokojeni býti nemohli, a bránili se, máť by to vina nebyla; neb byl-li by kdo zabít, já bych tím vinen nechtěl býti; neb jsem úředniku to prostě rozkázal, aby té věci nedopouštěl i všem jiným listem to pověděl a toho bránil. Též se Vám opovídám, abyste o tom věděli; neb úředník můj již dvakrát Vám o to psal. Pak já bych rád, abyste té své vůle na někoho jiného chovali než na mne; neb jí jistě neprovedete, bude-li pán bůh ráčiti.

Panu Jarolimu Barskému psal, aby nebránil poddaným jeho pásti dobytek na obecních polích.

Ve Hranicích 27. října 1520.

Pane Jarolime, příteli milý! Lidé moji ze Lhoty přišli jsou ke mně, žalující m, kterak jim veliké nátisky děláš, což se pastev dotýče na Kladnisku, ježto jim v tom nikdá překáženo není za mne od žádného pána, než volně jest paseno vždycky s obou stranou; a tak mám za to, že od pěti pánův, jakž já pomnu a jsem na tom zboží, žádné nejmenší o to nesnáze nebylo. Prosím Tebe, milý pane Barský, znajíce Vy mne k sobě všelijak, že bych Vám se rád zachoval, i pro Vás činil, že takových věcí zanecháš, a čehož jsou lidé moji za jiných pánův užívali, že jim v tom překážky činiti nebudeš; neb bych já jich nemohl opustiti, a také já se z toho nedám vyvésti, leč mne právem vyvedeš. Můžli bez toho býti, prosím, ať jest. Odpověď mi dej.

Kazimírovi, knížeti těšínskému, napsal 29. listopadu 1520:

Kněze milý, můj jest již čas krátký. Vedle času a let rovně tolikéž račte v sobě držeti: nemnoho jeden před druhým uteče. Račtež na to mysliti, jaká připomínání po nás budou, co dobrého za našeho věku v tomto království jest zjednáno, a co našim dětem po nás zůstane!

Kdož na to pomni, aby po smrti živ byl mezi lidmi v dobrém připomínání, máme za to pána boha prositi. Pak-li ve zlém s tohoto světa sejdem, již bojím se toho, po nás nebudou rozvažovati, kdož jest křiv aneb práv, než všichni budem spolu trpěti, když věk mine.

Přemkovi Prusinovskému z Vickova psal, propouštěje ho ze své služby.

V Prostějově 15. února 1521.

Pane Přemku, příteli milý! Došla mne řeč, že nyní na tomto sněmu v Olomouci, kterýž jest byl, ti, kteříž jsou na něm byli a kteříž jsme nebyli, a někteří snad i, kteříž jsou byli, nevelmi jsme vzácní byli některým.

Pak došlo jest mne, že by měl mluvit k té řeči, když poselství dal kněz biskup, aby rytířstvo od pánův odpuštění brali, kteříž jsou se pánům prikazovali, a krále za pána měli, a žes Ty řekl, jmenuje mne, žes u mne, a že lehce můžeš odpuštění vzíti.

Nebyloť třeba takových slov, lehkosti nedotýkaje. Jest svobodná vůle Tvá, neb já jsem Tě nikdy nelehčil, a také bych nerad viděl, ať bych velmi za lehkého Tobě jmin měl býti, aneb komu jinému. Znám já to sám, že jest poctivěji krále pána za pána míti, poněvadž jest všech nás pán dědičný. Pak tomu já se nic neprotivím. ani co Tobě toho za zlé mám, ani žádnému jinému, než Tobě, i každému toho rád přeji. A nerci nepřiti, ale i přimluvu k JMti učiniti za toho, kterýž by u JMti chtěl býti, kdo mne žádal, kterýž mně jest dobrovolně sloužil do vůle své, ač jsme všickni u JMti jakožto u pána svého dědičného. A v pravdě pravím, že každého radši mám za dobrého přítele, kterýž mi jest dobrovolně sloužil a upřímně, nežli za služebníka, kterýž mne pánem svým jmenuje. Však já to znám, že jsme všickni služebníci krále JMti a poddani.

Ale však proto z panského i rytířského stavu, v Čechách i v Moravě, mnoho mne za pána sobě berouce, mně slouží. Kdež já to vděčně od nich přijímám a za dobré přátely je mám, znaje to proto, že jsou královští poddani, též jako i já, a za to je mám a držím. Toho já již při tom nechávám.

Než mně lidem rozuměti při nynějším času jest již těžká. Ale však pán bůh mne v tom opatruj, za to prosím, jestliže já sprostně a nerozumně nevím lidem rozuměti. Ale vysvobodi mne pán bůh od každého z každé neupřímnosti, tu víru k jeho svaté milosti mám, ačby ji kdo o mně smýšlel bez mého provinění.

Pan Vilém z Pernštejna strážcem práv koruny České.

Roku 1478 odtrhl uherský král Matyáš Korvín od království Českého Moravu s Opavskem, Slezsko i Lužici a držel je až do své smrti r. 1490. Po něm také zásluhou p. Viléma z Pernštejna zvolen byl za krále uherského náš král Vladislav II., po jehož smrti následoval syn jeho král Ludvík.

Toto užší spojení Moravy s Uhrami pod jedním panovníkem mělo také následek, že pánové uherští počali zakupovati statky na Moravě při hranici své vlasti. Proti tomu vystupoval rozhodně pan Vilém, neboť se stávalo, že nový obyvatel zemský z Uher snažil se o odtržení svého panství od Moravy a o přivtělení jeho k Uhrám.

R. 1520 způsobili zase stavové moravští na sněmě shromáždění neprozetitelnost, že chtěli vyslati poselství ke králi Ludvíkovi do Uher, aby jim potvrdil privilegia zemská uherskou pečeti státní, a nikoli českou, jako se stávalo posud. Pan Vilém ohrazoval se proti tomu vši mocí a vahou své autority v zemi, s horlivostí u starce osmdesátiletého až obdivuhodnou. Psal o tom různým osobám v zemi, varoval před tím, napomínal a poukazoval na zlé následky.

Tak napsal dne 3. března r. 1520 pánům Adamovi Polickému a Vilémovi Prusinovskému jako výstrahu sněmu stavů moravských, aby Uhrům nedovolovali osazování na Moravě při hranicích.

Vědomá věc jest, že toto markrabství s Uhry o meze vždy činiti mají, mnohé a divné nesnáze před se berouce a o to se pokoušejíce, kudy by co k Uherskému království přitáhnouti mohli od země této.

Pak to jest vždy opatrováno bývalo, aby se Uhři pod žádným způsobem v této zemi nesadili; jakož pak pan Štěfán všel v Kroměříž, jiní vešli v Třebíč, ve Hradiště. Pak jednáním (mohu říci) mým, z daru pána boha všemohoucího, vyveden jest z Kroměříže pan Štěfán, vyvedeni jsou z Hradiště i z Třebíče: ač mi jest to nikdy nebylo od země poručeno, jakož pak i hněv jsem skrze to měl od krále nebožtíka pro těch 8 tisíc, kteréž jsou na Špilberku připsány panu Mezifíckému, nebožtíkovi, aby kněz biskup k Kroměříži mohl přijíti, jakož se tak stalo.

Pak nyní slyším, že se Uhrům dopouští při tom pomezi saditi i statky sobě znamenitě kupovati: pak skupice oni statky při pomezi nebudeť se jim třeba o meze souditi: to ponejprv ujmouce, potom dále se potáhnou.

K tomu slyším, čeho sirotkům i pánům některým nechtělo se přiti, při právě aby poručníky činiti mohli: Uhrům se přeje, že činí.

Krátce mi věřte: v Uhřích žádné naděje nemějme, by nám co dobrého přáli, neb o nás co dobrého mysli: nébrž při tomto mladém pánu nic se dobrého nenadějte než spletkův, kudyby nám nadělali mohli a tuto zemi a obývající v ní našemu pánu zhyzdili v JMti mladosti, o toť jistě péči mítí budou. A České království i markrabství Moravské i knížectví Slezské, coby nejméně mohli o své věci s naším pánem před Uhry jednati, a všech jednání před nimi prázdni býti (neb se tu nejedná s králem, ale s Uhry se jedná), mně se zdá, že by tím sobě žádné škody neudělali.

Já se toho bojím, že pro užitky své lidé budou se v uherské jednání pléstí, a těmto zemím by se zle tudy nedálo, jestliže my se toho vystříci nebudem chtíti.

Stanislavu Turzovi de Betlenfalva, biskupovi olomouckému, jednomu z původců toho, že někteří z pánů moravských ze vzdoru k stavům z Čech toužili po potvrzení svých zemských práv pečeti uherskou, napsal dne 11. listopadu 1520:

Zpraven jsem, že na tomto sněmu ráčili jste zjednati v Prostějově, aby někteří z pánův a z rytířstva jeli k králi JMti, a to o ten artikul jeden, aby ráčil našich svobod potvrditi pod uherskou pečeti.

Můj milý kněže biskupe! rač sobě tu věc rozvážiti, moudrá-li jest čili nemoudrá, na naše svobody bráti list pod uherskou pečeti do koruny České ode zemi k ní příslušejících, prve majíce s Uhry dosti těžké pře, což se zápisů na Moravě a na Slezsku dotýče. Pak již takovým potvrzením uherským rovně jako bychom první smlouvy tvrdili, že je držeti máme, ježto povinovati bohdá nejsme! A také v Čechách jest na tom zůstáno a zapsáno, že takových listů pod uherskou pečeti bráti se nemá; pakli by brány byly, že se jich držeti nemá.

Pak já se VMti opovídám, že v tom vůle má není, a k tomu já nesvoluji; a prosím, peníze ty, kteréž jsou mé, kteréž jsem dal, ke kterýmž já právo mám tak dobře jako kdo, a víc jsem jich dal než-li kdo, aby na žádné poselství dávány nebyly. ani na žádné výplaty listů. Než svobody tvrditi pod českou pečeti, když se nám stane, nejsem proti ničemu, a pomohu rád, co mohu, a učiním vedle země všecko. Než to z těch peněz, kteréž jsou mně zavázany tak dobře jako jinému, a dal jsem jich více než jiný, aby dáno bylo na to poselství, aneb na jaké listy, jistě že bych o to k zemi mluviti, že se nedrží to, na čem jsme zůstali, a o své bych jistě mluvil.

Janovi z Kunštátu psal téhož dne:

Neb abyste věděli, že v Čechách na tom jest zůstáno i zapsáno, že žádných listův pod uherskou pečeti do království Českého bráti se nemá, poněvadž v království Českém i v těchto zemích k němu příslušejících jest jiná pečeť, kteráž slove česká.

Druhé: pomyslete na to, co my máme činiti s Uhry o první zápisy, kdež oni chci k Moravě a k Slezsku spravedlnost mítí. Pak již bychom tímto to tvrdili, že je to bohdá věc jistá, že k tomu žádné spravedlnosti nemají.

Pánům a rytířstvu markrabství Moravského, kteříž byli v Brně na posudku, psal z Hranic dne 13. listopadu 1520:

Došla mne řeč, že byste ráčili k králi poselství vypraviti, aneb vypravili, aby naše svobody i také lantfrid uherskou pečeti ztvrzeny byly: milí páni, poněvadž království České jest rozdílné s královstvím Uherským, a království České svou pečeť má, pod kterouž naše svobody jsou od prvních císařův a králův nadané a skrze předky naše dobyté, pak bychom měli dáti uherskou pečeti své svobody tvrditi, a česká pečeť jest před rukama, byla by to věc velmi nepořádná.

K tomu, jaká jest pře mezi královstvím Uherským a zeměmi těmito? pak sluší-li to potvrzení odtud bráti, poněvadž oni chtějí míti spravedlnost k těmto zemím? některým sluší rozvážiti! Než má vůle jest k tomu nebyla a není, aniž já toho potvrzení za dostatečné kladu, by pak bylo dnes zjednáno, než kladu je na potomní časy k velikým neřádům a škodám.

Pak já se VMtem všem opovídám, že má vůle k tomu není, a k tomu já nesvoluji. Neb jest to i v království Českém zapsáno, že pod touž pečeti se do těchto zemí nemají bráti takové věci.

Biskup olomoucký St. Turzo odpověděl na první list páně Vilémův vyhybavě, nedotýkaje se snad ani předmětu; neboť pan Vilém psal mu zase již dne 15. listopadu 1520:

Neprotivím se já nic poselství, kteréž vy ráčíte činiti, o věci ty, kteréž jsou této zemi potřebné. a neodmlouvám proti tomu nic. Než tak, jakž jsem zpraven, že by měli jednati o to, aby naše svobody měly potvrzovány býti pod uherskou pečeti této zemi, držím za to (ač jest tak, jak je o to jednáno, aneb s tím vysláno), že je neřádné to jednání a škodné na potomní časy této zemi, a pravím tak: než bych k tomu chtěl svou vůli dáti, aneb k tomu raditi, že bych radši k tomu chtěl svoliti, aby válka byla.

A nemá země té moci, aby měla o to svolovati, čehož nikdy slýcháno není, a kterážby věc nemohla než ke všemu zlému přijiti této zemi. A nedej mi toho milý bůh, aby po mé smrti to mělo řčeno býti, že jsem já k tomu svoloval.

Než jednati, aby byly potvrzeny českou pečeti, ba všecko rád vedle země udělám. A když valný sněm bude položen, nechci věřiti, aby lidé ti, kdož chtějí obmýšleti této země dobré, aby k tomu měli svolovati, což jest našeho zlého i našich potomků; a když k tomu přijde, však se najdou lidé, jižto více mají v této zemi, než-li ti, kterýmž se snad zdá, že je to dobře, že na jejich rozum nebudou spoléhati v tom artikuli.

Pakli by se to přece zjednálo, ba jáť se chci v tom opověděti do království Českého i do knížectví Slezského, že v tom má vůle není, aniž jsem k tomu svoloval, a jiných nás více v tom se opovědi. A račte mi jistě věřiti, půjde-li to tak předse, že v této zemi z toho nic dobrého nebude.

Že varovného hlasu vlasteneckého kmeta nebylo dbáno, že strana biskupova vykonala svůj úmysl na ujmu práv koruny České, o tom svědčí zmínka pana Viléma v listě ze dne 10. února r. 1521 poslaného panu Adamovi Polickému. Píšeť v něm:

Což pak se dotýče těch listův, kteréž jsou zjednali pod uherskou pečeti: však jest to věc hned zřetelná, veť by tato země uvedena byla! A darmo je zjednati, škaredá věc se začala, a prostě jaksi z něma po tmě. Změnit ji pán bůh bohdá!

Že tento nečestný skutek ležel panu Vilémovi těžce na srdci, o tom svědčí, že o něm psal brzy po sobě ještě Burianovi Veletinskému a pak hejtmanovi markrabství Moravského a Oldřichovi Březnickému.

Burianovi Veletinskému psal 12. února 1521:

Pak listy, kteréž jsou zjednány pod uherskou pečeti, kdež se svobod našich dotýče, kteréž máme pod pečeti českou od cisařů i od králův, Českých i Uherských, a pod uherskou pečeti žádných listů ani potvrzení nemáme. A by to bylo, proč by i ještě nebylo? Ale když je nikdá nebyvalo, aniž se můž trefiti. A k tomu jsou rozepře mnohé o tu věc, kdež já pravím velikou škodu býti tomuto markrabství na takových, kdež se to rozumem bude moci ukázati.

Pak jestliže můžes znáti, že jest škodné tomuto markrabství, stůj při tom jako jeden z obyvatelů. Jáť bohdá stojím, stanu a k tomu nepřistoupím pro žádného chytrost ani strach: Toběť to oznamuji. A poněvadžs obyvatel zemský, vedíž lidi k tomu, co může rozumem ukázáno býti, že jest škodné tomuto markrabství, ať toho bráni, a radši v čas, nežli po času. Jáť bohdá, než bych k tomu přistoupil, radši bych to podstoupiti chtěl, ježto by dobře obtížné bylo; a by ta země to měla po mé smrti mluvití, žeby v to uvedena byla, cožby ji mělo potomné škodného býti, a že já také k tomu přistupoval.

Hejtmanovi markrabství Moravského dává radu svým listem ze dne 13. února 1521:

Což se těch listů dotýče uherských, tu hned lidi na tom tvrdě, ať k nim lidé žádným obyčejem hned nikterakž nesvolují, než což mohou nejvíc proti nim mluvití, ať mluví. Buriana Veletinského tu máte hned jednoho, a zvláště proti Vilému Prusinovskému, a Oldřicha Březnického druhého zjednejte, ten umí také dosti mluvití — neb na toho člověka musí řeči a svádou vystřeleni býti lidé, — a kohož kolivěk můžete.

Oldřichovi Březnickému napsal dne 17. února 1521 toto srdečné poděkování, z něhož mluví celá duše jeho vlastenecká:

„Zpráva mne došla, kteraks Ty se zasadil a mluvil, když jsou pod uherskou pečeti listy zjednali na svobody na některé, že naše svobody a

našich předků, kterýchž jsou krev svou prolévající dobývali, nesvědčí pod uherskými početmi, ale pod českou, ani potvrzení na ně žádného pod uherskou pečeti není, než pod českou. Pak já tobě velmi děkuji, žeš ten, že jazyk svůj a vlast svou miluješ, a k takové věci spletečné že přistoupiti nechceš. A já bohdá na témž jsem, proti tomu mluvití, a k tomu nesvoliti, žádnému k vůli pro žádného strach. A nedej mi toho milý pán bůh, aby to po mé smrti mělo mluveno býti, že jsem já k tomu svoloval, zde v této zemi. A tím, pane Oldříše, ode mne jist buď: mohu-liť kde na kterém místě co dobrého k Tvé poctivosti učiniti aneb jináč, že tě udělám rád; a věř tomu do konce, v možné věci v každé, že na mně toho přítele máš mítí.

Vojtěch z Pernštejna (IV.), mladší syn Vilémův, narodil se r. 1490 na Moravském Krumlově. Byl muž ušlechtilé mysli a nezištnosti za oněch dob méně řídké než za století potomních.

R. 1507 obdržel od svého otce Pardubice, Kunětickou Horu, Litice, Potštejn, Rychnov n. Kn., Brandýs n. Orl. a hotových 10.000 kop grošů českých.

R. 1514 přijal od krále úřad nejvyššího hofmistra království Českého po otci.

R. 1523 za obecního sesazení nejvyšších úředníkův ztratil také úřad svůj, a ačkoliv si přál král Ludvík, aby Vojtěch jej přijal opět, učinil tak až za nástupce jeho krále Ferdinanda I. r. 1529 a setrval v úřadě až do roku 1534.

Vnitřní politikou stál pan Vojtěch v čele pánův a rytířův, kteří byli v přátelském poměru s městy. Králi Ludvíkovi při veškeré nespokojenosti své z poměru, jež vyvolávala jeho nepřítomnost v zemi, byl oddán a požíval důvěry jeho. V domácích rozepřích byl z osob, které požívaly nejvíce vlivu a vážnosti. Po neočekávané smrti krále Ludvíka mluvílo se r. 1526 o možnosti kandidatury jeho na český trůn. Vojtěch sám však dal se získati stranou havorskou.

Za krále Ferdinanda býval často jmenován nejvyšším hejtmanem zemským.

Nepřál českým bratrům, spíše byl nakloněn novotám lutherským; r. 1531 zvolen byl za defensora.

Po smrti otcově obdržel na Moravě Kunštát, Lysice a Opatovice.

Manželka jeho Marketa Kostkovna z Postupic přinesla mu věnem panství Lanškrounské a Landšperské, z nichž poslední prodal Petrovi Bohdaneckému z Hodkova.

R. 1521 dne 3. listopadu koupil od p. Viléma Kostky z Postupic panství Chlumec nad Cidlinou.

Králi Ludvíkovi odpustil dluh 26.000 zl.

R. 1527 koupil od Jana Černčického z Kácova panství Novoměstské v Čechách za 11.000 kop grošův a prodal mu r. 1529 panství Kunštátské, Lysické a Opatovské na Moravě, a téhož roku koupil od Mikuláše st. z Dobřenic tvrz a dvůr v Tresicích u Chlumce n. C.

Již r. 1528 koupil od Václava Bočka z Dohalic vsi Mlékosrby, Lukovou a Zádražany a připojil je k panství Chlumeckému.

R. 1531 zapsal mu král Ferdinand I. zámek Kolín v 9300 kopách.

R. 1533 koupil od Hynka Špetle z Prudic panství Náchodské za 12.000 kop gr.

Pan Vojtěch zemřel ve svém domě na hradě Pražském dne 17. března r. 1534 a pohřben jest v kostele Pardubském. Děti neměl; dědicem po něm byl starší jeho bratr Jan. Zůstalá vdova po něm, druhá manželka, Johanka z Vartenberka zemřela na Náchodě dne 15. března r. 1556.

Jan z Pernštejna (II., zvaný Bohatý), starší syn Vilémův, byl horlivým kališником a často vystupoval na obranu podobojích proti králi Ferdinandovi I. a ujímal se konsistoře podoboji. Neprál Jednotě bratrské, ale nepotíral ji, pokud nebyl podněcován svými kněžími. Čím dále přikláněl se více na stranu lutheránskou, až se stal jedním z náčelníků jejích v Čechách, byl spolu předním defensorem akademie a konsistoře podoboji.

V politickém hnutí za let 1546 a 1547 počínal si velmi nespolehlivě. S počátku hlásil se k nepřátelům krále Ferdinanda, pak se odřekl hnutí, ale v dubnu r. 1547 přidal se opět k odboji a potom byl z předních, kteří v Litoměřicích prosili za milost.

Za let 1506—1516 a r. 1520—1523 byl nejvyšším komorníkem na Moravě, r. 1515—1519 a r. 1526—1528 zemským hejtmanem moravským.

R. 1507 obdržel od otce panství moravská: Pernštejn, Louku, Plumlov, Prostějov, Tovačov, Helfenštejn, Lipník, Hranice a opravy na klášterích Tišnovském a Oslavanském.

R. 1510 prikoupil k tomu ještě od Hynka z Kunštátu Horní Bojanovice za 8000 zl. uher.

R. 1528 koupil na Morave od Václava Hynka Radkovského z Nové Vsi tvrz Radkov s Novou Vsi.

R. 1530 koupil od bratří Smila a Jana Osovských z Doubravice panství Osovské za 8850 kop gr.

R. 1531 koupil od Jana z Vohančic panství Moravecké za 2250 kop gr.

R. 1532 zastavil Medlany u Brna s rybníkem za 500 kop gr. abatysi kláštera Králové v Brně Johance z Boskovic.

R. 1534 koupil rozsáhlé panství Ryzmburské a Skalské s Adršpachem (v Náchodsku v Čechách) od Zdeňka z Rožmitála a Jana Krušiny z Lichtenburka.

Po smrti svého mladšího bratra Vojtěcha r. 1534 zdědil veškerý statky jeho a od té doby nazýván byl „Bohatým“.

Nějaký čas držel v zástavě hrabství Kladské a razil také peníze se svým obrazem. Mince tato měla na lici opis: *Moneta nova Comitatus Glacensis 1541*. Na rubě byl znak perněstýnský s opisem: *Jeannes Baro a Pernstein et Helfenstein.*¹⁾

R. 1524—1545 byl pan Jan poručíkem knížete Václava Adama Těšínského a dal ho vychováti v evangelické víře.

Nádherný život tohoto velmože a neklidný duch jeho propsekuloval mnoho, čímž pán přicházel do nesnázi a byl nucen rozprodávati statky.

R. 1536 prodal zástavni panství Kolínské Albrechtovi z Gutštejna. R. 1544 dne 14. března prodal hrad a panství Landšperk Petrovi Bohdaneckému z Hodkova za 8000 kop gr. č.

Téhož roku dne 17. prosince prodal větší část panství Brandýsského Bohuslavovi Kostkovi z Postupic za 2738 kop gr. č., a pak panství Náchodské a Visemberské Zikmundovi ze Smřic za 18.950 kop gr. č. R. 1547 odprodal od panství Bydžovského vsi Skřivany, Podolíby a Kobylnici za 2500 kop gr. č. Václ. Sokolovi z Leskovce.

R. 1548 prodal panství Novoměstské v Čechách Volfovi ze Štubenberka za 25.000 gr. č.

Sídlil na hradě Pardubském a někdy také na blízké Kunětické Hoře.

¹⁾ V nařízení krále Rudolfa II. z r. 1583 o penězích v Čechách platících uvedeny jsou také tyto mince.

V Pardubicích vystavěl znova zámek požárem zničený, děkanský kostel a jiné budovy.

Na místě zaniklého kláštera panenského v Doubravniku na panství Pernštejnském počal stavěti (r. 1537) nynější pěkný gotický kostel Nalezení sv. kříže, ježž však dostavěli teprve synové jeho Jaroslav a Vojtěch.

Byl třikráte ženat. První chotí jeho byla Anna Kostkovna z Postupic, která zemřela r. 1526; druhá, Hedvika ze Šelnberka, zemřela mu r. 1535; třetí Magdalena Zeklovna z Ormozda. Magdalena zprotivila se manželovi a nedala ho pustit na zámky Trenčín a Fryšták, zač potom dána byla do vězení.¹⁾

Jan Bohatý z Pernštejna zemřel dne 8. září 1548 v Holstorfě a pochován byl v kostele Doubravnickém vedle svých rodičův. Náhrobek jeho zní:

Letha Panie 1548 w sobotu den pamatny Narozenij Panny Marye Wysoce Urozeny Pan Pan Jan z Pernštejna a na Helfensteynie Dokonal bieh Ziwota sveho a tuto pochowan gest. Za panowanie geho zapoczat gest chram tento.

Zůstavil po sobě pět dětí: Jaroslava, Vratislava, Vojtěcha, Marii a Kateřinu.

Po smrti Jana z Pernštejna prodali synové jeho Jaroslav, Vratislav a Vojtěch některé statky své, zejména na Moravě Čechy, Osové, Sádek a j., v Čechách prodali ves Sloupno Janovi Kluckému z Libodřic za 2633 kop gr. č. Ostatní dědictví otcovské rozdělili sobě, při čemž, jak připomíná Paprocký, vzal „každý v dílu svém více než po 10 zámcích s několika sty vesnicemi“.

Jaroslav z Pernštejna dostal některé statky v Čechách a některé na Moravě.

R. 1551 prodal Dolní Bojanovice (v okrese Hustopečském) Janovi z Drnovic.

R. 1552 dne 30. května půjčil králi Ferdinandovi I. na potřeby válečné 30.000 kop gr., a bylo mu za to zástavou dáno panství Litomyšlské na 15 let. Byl radou a komorníkem Ferdinanda I. a horlivý katolik. Pronásledoval české bratry na svých panstvích a r. 1547 je vypověděl, čímž zbavil se pracovitých úročníkův.

¹⁾ Paměti Mikuláše Dačického z Heslova, díl I., 75.

R. 1556 dne 16. října prodal panství Potštejnské a Rychnovské (které mu odstoupil otec jeho ještě za života) falckraběti Arnoštovi na Rýně, knížeti v Horních a Dolních Bavorích a hraběti Kladskému za 60.000 kop gr. č. R. 1559 dne 27. května prodal panství Chocenské za 10.000 kop gr. č. Zikmundovi ze Šelmberka a na Kosti, který je odkázal Vratislavovi z Pernštejna a na Tovačově za určitými výminkami.

Jaroslav z Pernštejna byl nepořádným hospodářem, miloval nesmírný přepych, upadl do dluhův a proto ujel ze země. Zemřel bezdětek dne 27. července 1559.

Za manželku měl Elišku Turzovnu z Betlenfalvy, která po smrti jeho se provdala po druhé za Adama Ungnada ze Suneka r. 1561, jenž byl synem Ondřeje Ungnada ze Suneka z prvního manželství.

Vratislav z Pernštejna (II., zvaný Nádherný) narodil se dne 9. července r. 1530 ve Velkém Meziříčí. Studoval na universitách v Praze a ve Vidni. Nejprve sloužil arciknížatům Maximilianovi a Ferdinandovi, od nichž byl několikrát poslán do cizích zemí.

U Maximiliana byl radou, komorníkem a nejvyšším štolbou, a když tento stal se králem českým, ustanovil Vratislava za nejvyššího kancléře království Českého.

R. 1573 byl vyslán na sněm polský, kdež vyjednával o důležitých záležitostech císařových.

Po smrti Maximilianově potvrzen byl králem Rudolfem II. v úřadě nejvyššího kancléře. Král španělský vyznamenal ho řádem zlatého rouna.

Vratislav byl horlivý přítel a podporovatel veškerého snažení vědeckého a příznivec umělcův a učencův. Rodinnou knihovnu na zámku Tovačovském obohatil nejznamenitějšími literárními plody. Nakoupil také mnoho obrazů nejslavnějších mistrů, jimiž okrašloval své zámky. Vynakládal mnoho peněz na zvelebení a výzdobu svých sídel a dbal o zlepšení hmotného blaha svých poddaných. Vydržoval si stkvělý dvůr, což vyžadovalo velikého nákladu, a proto nazýván byl „Nádherným“. Tím posléze jmění jeho, ačkoli bylo značně veliké, nestačovalo.

Byl horlivý katolík. Za manželku měl Marii Manriquezovnu de Lara ze vznešené rodiny španělské, kdysi přední komornou císařovny Marie. Byla přísná katolička, vychovaná

v duchu jesuitském, a působila v tom smysle na Vratislava samého i na své děti. Byla nesnášlivá a klonila se k asketismu.

Po otci zdědil Vratislav na Moravě panství Třebíčské, Velkomeziříčské (toto s bratrem Jaroslavem na spolek), Hrušovanské, Židlochovské, Křižanov a Moravec.

R. 1564 prodal Zdeňkovi Lhotskému ze Ptení panství Moravecké nedaleko Pernštejna na Moravě.

R. 1560 dne 24. ledna koupil od Elišky z Ronova, vdovy po Jindřichovi Bohdaneckém z Hodkova, panství Landšperské za 8750 kop gr. č.

R. 1567 ujal zápisní panství Litomyšlské, které již r. 1556 bylo zastaveno bratrovi jeho Jaroslavovi, a jím zase puštěno Václavovi Haugvicovi z Biskupic.

Od r. 1550 jeví se u něho již hmotný úpadek. R. 1552 prodal panství Velkomeziříčské Zikmundovi Heltovi z Kementa, r. 1557 prodal Třebíč, r. 1560 Křižanov, téhož roku Hrušovany a r. 1562 Židlochovice.

R. 1582 byl na říšském sněmě v Augšpurku, odkudž vracel se po lodi na Dunaji do své vlasti, na níž zemřel u Lince dne 20. října. Tělo jeho zavezeno dne 11. listopadu do Doubravníka na Moravu a tam prozatím pochováno. Odkud bylo pak zase vyzdvíženo a zavezeno do Prahy, kde bylo pochováno dne 30. září 1583 ve chrámě sv. Víta v kapli Pernštejnské, kterou s povolením Rudolfa II. Vratislav velmi nákladně vystavěl z červeného mramoru.

Se svou manželkou Marií měl 20 dětí, z nichž přežili otce dva synové, Jan a Maximilian, a šest dcer, Polyxena, Johanka (Juana), Eliška, Františka, Bibiana a Elvira.

Vdova Marie Pernštejnská z Lary obdržela po něm panství Litomyšlské. Zemřela dne 16. února 1608.

Vojtěch z Pernštejna (V.), třetí syn Janův, obdržel po otci panství Prostějovské, Plumlovské, Pernštejnské, Litomyšl, Landšperk a Lanškroun. Od r. 1554 do 1557 byl nejvyšším komorníkem markrabství Moravského. R. 1556 pojal za manželku Kateřinu, dceru Bohuše Kostky z Postupic.

Prilnul k vyznání lutheránskému, ačkoli bratr jeho Vratislav byl rozhodným katolíkem. Hodlal také na svých panstvích založiti zvláštní církev, již měl sám býti hlavou. Proto shromáždil kolem sebe kněze, kteří byli faráři na panství jeho Prostějovském.

radival se s nimi o věcech víry, a dohodli se posléze též o zvláštním vyznání víry, jež bylo vytištěno r. 1588 v Prostějově. V něm nařizuje se hlavně jen kázání „čistého slova božího“ jako hlavní pramen víry křesťanské. Hlavou této nové církve byl děkan prostějovský, skutečně však tu vládl pan Vojtěch sám, jemuž se proto dostalo i zvláštní přezdívky „biskupa moravského“.¹⁾

Zemřel mlád a bezdětek dne 17. července 1561, a statky jeho přeshly na staršího bratra Vratislava. Jediná dcera jeho Hedvika zemřela v mladém věku r. 1558.

Sestra jejich Marie z Pernštejna provdala se za Václava Adama, knížete těšínského, který zemřel r. 1540, a jehož přežila o 16 let; neboť zemřela r. 1566.

Druhá sestra jejich Katerina z Pernštejna měla za manžela Jindřicha ze Švamberka a na Zvikově, nejvyššího sudího dvorského. Držela tvrz Borovnici u Potštýna a prodala ji okolo r. 1530 s vesnicemi Skrovnice, Libchavou a j. Václavovi Okrouhleckému z Kněnic za 1700 kop gr. č. Jindřich ze Švamberka pojistil ji 12.500 kop grošů věna na svém panství Keštránském. Zemřela dne 15. září r. 1552.

Synové Vratislava Nádherného, Jan (V.) a Maximilian, zdělili na Moravě dědičná panství Pernštejn, Jimramov, Nové Město, Bystrici, Tovačov, Prostějov a Plumlov, v Čechách zástavní panství Litomyšlské, Lanškrounské a Landšperské. Všecka byla obtížena značnými dluhy. Ze svého dědictví splatili vykázané podíly svým sestrám Johanně, Elišce, Polyxeně, Františce a Bibianě.

R. 1587 prodal Jan z Pernštejna panství Novoměstské na Moravě (k němuž náležely vesnice Brušovec, Cikánka, Kadov, Konikov, Krátká, Kuklik, Milovy, Neustift, Samotin, Svratka, Tři Studně, i s farami, Mnichov, Heralec, Německá Olešná, Huť a šest pustých vsí) Vilémovi Dubskému z Třebomyslic za 18.000 zl. mor.

Oba bratři žádali u krále Rudolfa II., aby jim panství Landšperské bylo jakožto zpupné vloženo do zemských desk, čemuž také král vyhověl. Potom je prodali r. 1588 Adamovi Hrzánovi z Harasova.

¹⁾ Viz článek J. V. Nováka „Spor Bratří s p. Vojtěchem z Pernšteina“ v Časopise musea království Českého r. 1891.

R. 1588 prodal Jan z Pernštejna i na místě Maximiliana svého bratra, městu Brnu město Bystrici nad Pernštejnem s vesnicemi Lhotou, Kundraticemi, Divišovem, Rovným, Albrechticemi, Mnichovem, Janovicemi za Písečným, Vojtěchovem, Rozsochami, Blažejovicemi, Rotkovem, Bohuňovem, Domaninem, Domaninkem, Písečným, Karasejnem, Ždánicemi, Vitochovem, Věchnovem, Bratrušínem, Dvoříštěm a Vojetínem za 18.000 zl.¹⁾

Úpadek jejich byl již neodvratný.

R. 1596 prodal Jan hrad Pernštejn, kolébku svého rodu, Pavlovi Katarynovi z Kataru, moravskému purkrabímu a místopisari, za 44.000 zl. mor. Ke hradu náležely předhradí, bašta, dvůr, mlýn, pila, zahrady, pak městečko Doubravnik s podacím, městečko Nedvědice s panským domem, pivovarem, sladovnou, chmelnicemi a farou, městečko Štěpánov s farou, vsi Křížovice, Křepťov, Manová, Husle, Klokoči, Rakovi, Klečany s dvorem, Cernvír s farou, Chlévské, Skorotice, Smrček, Jáma, Bor, Borovec, Čtyři Dvory, Leseňovice, Koroužná, Švařec s farou, Vrtěříž, Nivsko s pustým hradem Zubštejnem, Kozlov s rychtou, Pivonice, Hrdá na Bystrickách, Horní a Dolní Čepí s farou, Kovářová, Liskovec, Olešnička, Cernovice s farou, Hodonín, Střítež, pustý hrad a dvůr Mítrov s pivovarem, zahradou a mlýnem, ves Buková s farou a pustým hradem Bukovcem. Milešín, Rojetín, Vidonín, Blažkov, Dolní Rosičky, Rožinka, část Meziboře, Hanovice, Milasin = Milešín, Nová Ves Radkovská, Habří, pustý hrad a ves Vickov, Nová Ves Rysovská s pustým hradem Rysovem, Pavlovičky, Rožná s farou, Dvoříště, Jablůňov, Zlatkov, Janovičky, svobodný dvůr Bořínovský, pak mramorové a vápencové lomy.

R. 1596 prodal panství Prerovské městu Prerovu. Děd jeho Jan Bohatý slibil totiž r. 1535 listem Prerovanům, že kdyby sám nebo potomci jeho chtěli nebo musili prodati Prerov, že to oznámí Prerovanům, zdali by oni sami nesložili trhové sumy. To se skutečně stalo za vnuka jeho Jana r. 1596, a Prerované uvolili se zaplatit jemu 52.000 zl. za statek, který jim prodal, jak se praví v kupní smlouvě dané 30. září: „pro splacení některých obtížných a nevyhnutelných dluhů a uvarování velikých škod

¹⁾ Brno prodalo panství již r. 1592 V. Plesovi Heřmanskému ze Sloupna a na Stolanech.

a těžkostí, které se na pána od věřitelů a rukojmí páně hrnuly a hrnou“.

Jan z Pernštejna věnoval se vojenskému stavu a vstoupil do služeb císařských. Bojoval v Nizozemsku za vedení Alexandra Farnese a potom jsa povýšen za hlavního vůdce císařského vojska válčil v Uhrách proti Turkům. Jemu přičítá se účinné užívání petard za dobývání měst a pevností.

Za obléhání pevnosti Rába zasažen byl dne 30. září r. 1597 dělovou kulí z města vystřelenou a zabit. Tělo jeho zavezeno bylo do Brna, kde bydlela choť jeho Anna Marie Manriquezovna de Lara. Odtud pak zavezeno bylo do Prahy a tam slavně pohřbeno v kostele jezuitském u sv. Salvatora.

Vdova jeho zemřela r. 1602.

Zůstala po něm jen panství Plumlovské a Prostějovské, ale zadlužená, tak že r. 1600 byla postoupena Karlovi z Liechtenštejna.

Zanechal čtyři děti: Vratislava Euseba, Annu, Frebonii a Helenu Eusebii, za jejichž nezletilosti byla jim poručnici teta jejich Polyxena.

Maximilian z Pernštejna, mladší bratr Janův, narodil se r. 1579. Věnoval se stavu kněžskému a stal se kanovníkem v Olomouci. Posléze žil v Římě, odkud vypravil ho papež jednou s poselstvím do Polska.

R. 1587 prodal panství Choceňské v Čechách Hertvikovi Zejdlicovi ze Šénfelda za 25.000 kop gr. č.

Zemřel v Římě dne 2. září 1593 a pochován byl v chráně Panny Marie Větší.

Sestra jejich Polyxena z Pernštejna provdala se dne 11. ledna 1587 za Viléma z Rožmberka. Svatební veselí konáno bylo v domě rožmberském na hradě Pražském a trvalo po tři dni. Prvního dne zúčastnil se ho i císař Rudolf II. na znamení zvláštní své náklonnosti k pánovi, jehož služeb vždy potřeboval velice.

Vilém z Rožmberka zemřel však již 31. srpna 1592 u věku 57 let, a učinil paní Polyxeně pěkné zaopatření vdovské, dav jí deskami zemskými zámek a město Roudnici se vším příslušenstvím.

Paní Polyxena provdala se po druhé dne 23. listopadu 1603 za Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic, nejvyššího kancléře království Českého.

R. 1608 dne 30. dubna vzdala se mladší její sestra Františka všech svých nároků na Litomyšl na prospěch Polyxenin. R. 1622 koupila Polyxena hrad Kost v Cechách od Maří Majdaleny Trčkové z Lobkovic a prodala jej zase roku 1632 Albrechtovi z Valdštejna za 150.000 kop gr. míš.

R. 1627 učinila smlouvu s Vratislavem Eusebem z Pernštejna, svým synovcem (synem Janovým), kterou odevzdal ji své čtyři domy v Praze, a ona jemu za to postoupila všech svých práv na panství Litomyšlské. Byla „tuhá Rimanka“ a zemřela dne 24. května 1642.

Eliška (Isabella) z Pernštejna, narozená r. 1547, provdala se r. 1578 za Alberta z Fürstenberka, komořího císaře Rudolfa II.

Po skončeném sněme zemském r. 1578 vystrojil císař Rudolf svatbu svému komořímu, hraběti Albertovi z Fürstenberka, jenž se ženil s Isabellou, dcerou pana Vratislava z Pernštejna, za které příležitosti také byla dávána divadelní představení, a na Staroměstském náměstí konány rytířské hry za přítomnosti Rudolfovy a veškerého dvora a četných hostí. Zemřela r. 1610.

Johanna (Juana) z Pernštejna, narozená r. 1556, provdala se r. 1582 za Ferdinanda vévodu de Villa Hermosa a zemřela již r. 1584.

Františka z Pernštejna provdána byla za Andr. Mat. Aquavivu d'Arragon, vévodu kasertského.

Bibiana z Pernštejna stala se chotí Františka z Gonzagy (bratra sv. Aloisia).

Elvira z Pernštejna vstoupila do kláštera.

Z dětí Jana z Pernštejna, císařského generála, známy jsou příhody jen syna Vratislava Euseba a dcery Frebonie. O dcerách Anně a Heleně nemáme zpráv; snad zemřely v mladém věku.

Vratislav Euseb z Pernštejna narodil se r. 1594. Jako otec jeho věnoval se stavu vojenskému. Jak již patrně z předešlého vypravování, zachoval vždy věrnost panovnickému rodu habsburskému a stal se proto císařským radou a komorníkem.

U vojska dosáhl hodnosti plukovníké.

Od své tety Polyxeny přejal panství Litomyšlské. Za věrné služby daroval mu císař Ferdinand II. r. 1628 zápisné toto panství k dědičnému držení a dal mu je vložiti do zemských desk.

Rozrod linie Pernštejnské.

Filip z Medlova
1269—1294

Vojtěch II.		Jindřich	Vaněk	Jimram V.	
Štěpán V.	Bohuslav II.	Heracl	Vilém I. 1378--1422, m. 1. Anežka, m. 2. Anna ze Šternberka	Smil	dcera, m. Jan Důbravka z Jakubova 1392
<hr/>					
Štěpán VI.			Bavor		
Jan Žibřid z Pernštejna, m. Hedvika z Kvittendorfa			Jan † 1475, m. 1. Barbora z Valdštejna, m. 2. Bohunka z Lomnice		
Zikmund			Kateřina, m. Janek Černý z Býšovice		
<hr/>					
Vilém II. * 1435, † 1521, m. Johanka z Liblic		Jan II.		Vratislav † 1496, m. Ludmila z Kunštátu (bezdětek)	
Dorota z Pernštejna, m. Ctibor Světlavský z Lanštejna		Jimram VI.			
Machna z Pernštejna, m. Petr z Žerotína a z Fulneka					

Jan IV. Bohatý		Vojtěch IV.		Bohunka,		Anna,	
† 8./9. 1548,		† 17./3. 1534,		m. 1. Jindř. z Lipého,		m. Vilém ze Šternberka	
m. 1. Anna z Postupic,		m. 1. Marketa z Postupic,		m. 2. Ondřej Ungnad			
m. 2. Hedvika ze Šelnberka,		m. 2. Johanka z Vartenberka		ze Suneka			
m. 3. Majd. Zeklovna		† 1556					
z Ormozda		(bezdětek)					
Jaroslav		Vratislav II. Nádherný		Vojtěch V.		Marie	
† 27./7. 1559		* 9./7. 1530, † 20./11. 1585,		† 17./7 1561,		† 1566	
m. Alžběta Turzovna		m. Marie Manriquezovna de Lara		m. Kateřina z Postupic		m. Václav Adam	
z Betlenfalvy		† 16./2. 1608		Hedvika		Těšínský	
(bezdětek)				† 1558		Švamberka	
Jan V.		Polyxena		Johanka		Frantiska,	
† 30./9. 1592,		† 24./5. 1624,		* 1556, † 1584,		Bibiana,	
m. Anna Marie		m. 1. Vilém		m. Albert		m. Fr. Gon-	
Manriquezovna		z Rožmberka		z Fürstenberka		Kasertský	
de Lara		† 1592,		vév. de Villa		zaga	
† 1602		m. 2. Vojt. Zdeněk		Hermosa			
		z Lobkovic					
Vratislav Euseb		Anna		Frebonie		Helena Eusebie	
* 1594, † 25./7. 1631				* 1596, † 5./2. 1646			

Vratislav sloužil pod generálem Tillym a bojoval proti Švédům. Byl poslán na zvědy, a tam v nepatrné srážce s nepřáteli dne 25. července 1631 poraněn byl těžce mezi městy Valmerštatem a Tangermindem ve Slezsku, tak že zemřel sotva vypověděv svou vůli poslední. Panství své Litomyšlské odkázal totiž své sestře Frebonii. Tělo jeho zavezeno bylo nejprve do Roudnice a potom pohřbeno bylo v kostele kapucinském na Hradčanech v Praze. Jelikož byl neženat, vymřel jím slavný rod pánů z Pernštejna po meči.

Frebonie Eusebie z Pernštejna narodila se r. 1596. Žila v Litomyšli, kde r. 1640 skoupila čtyři domy měšťanské (r. 1630 zhořelé) a vystavěla na tom místě kollej řádu otců piaristův a malý kostel. Piaristé měli v ní gymnasium.

R. 1645 napsala svoji vůli poslední, kterou odkázala panství Litomyšlské svému sestřenci knížeti Václavovi z Lobkovic pouze na užívání do smrti jeho, po něm připadlo hraběti Maximilianovi Trautmansdorfovi.

Panství Solnické odkázala řádu karmelitánskému.

Zemřela dne 6. února 1646 a pohřbena byla v karmelitánském kostele na Malé Straně v Praze.

Ji vyhasl slavný rod Pernštejnský i po přeslici.¹⁾

¹⁾ Přehlédnutím za korektury na str. 21 jest vytištěno, že slavný p. Vilém byl pohřben v kostele Doubravickém (správně Doubravnickém).